

Kusaas

lomesa gbãuŋ

18 Contes en kusaal

Kusaas lomesa

18 Contes en kusaal

**Société Internationale de Linguistique, 01 B. P. 1784,
Ouagadougou 01, Burkina Faso**

en collaboration avec

**la Sous-commission kusaal
B. P.
Ouagadougou, Burkina Faso**

**l'Association Nationale pour la Traduction de
la Bible et l'Alphabétisation
01 B. P. 6126, Ouagadougou 01, Burkina Faso**

**l'Association Win Nongete, Zamé,
Province du Boulgou, Burkina Faso**

KU 01 12

L'alphabet utilisé dans cette publication est en accord avec l'Alphabet National agréé par la Commission Nationale des Langues Burkinabé.

Première édition
Première impression
Deuxième trimestre 2012

© Tous droits réservés
Société Internationale de Linguistique SIL,
01 B. P. 1784, Ouagadougou 01
Burkina Faso

Envoyez vos questions et suggestions à
Awtɩ ne Awɩpɔka Urs & Idda Niggli
B.P. 1784, Ouagadougou 01
Burkina Faso

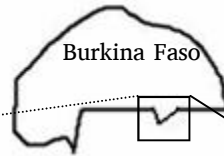
Courriel: Urs-Idda_Niggli@sil.org
Vous trouverez ce livre sur le SITE :

www.Ninkarse-Burkina.org/burkina-faso/livres-kusaal.html

Nous remercions toutes les personnes qui nous ont aidés à rédiger ce livre, en particulier nous adressons nos remerciements à :

- Monsieur NANGA G. Simon (contes 1, 2 et 3)
- Monsieur N'Déogo Francis (contes 4, 5 et 6)
- Madame NANGA / ZOBRA Kouya Ruth (contes 9, 10 et 11)
- Madame OUARÉ Monique (contes 7, 8 et 12)
- Monsieur WANGRE Élie (conte 13, 18)
- Monsieur SOUGA Martin (conte 14, 16, 17)
- Monsieur SOUGA Emmanuel (conte 15)

Localisation du kusaal parler tondé au Burkina Faso :

Villages kusaalephones au Burkina Faso :

Bingo
 Bougré
 Bougré-boko
 Bourma
 Dawèga
 Gonsé
 Koukodouré

Mong Naba
 Pakoungou
 Porogo
 Songo
 Tabiisi
 Willogé
 Yubougré

Youga
 Youkouka
 Zamé
 Zerboko
 Zoaga

Alphabet kusaal

<p>a, A akãu</p> <p>(criquet)</p>	<p>b, B baa</p> <p>(chien)</p>	<p>d, D dayuuk</p> <p>(rat)</p>	<p>e, E wenaaf</p> <p>(buffle)</p>	<p>ε, Ε be'ε</p> <p>(louche)</p>
<p>f, F fuuk</p> <p>(habit)</p>	<p>g, G gãauk</p> <p>(corbeau)</p>	<p>gb, Gb gbãuη</p> <p>(livre)</p>	<p>h, H hãma</p> <p>(marteau)</p>	<p>i, I iiuk</p> <p>(varan d. sa.)</p>
<p>ι, Ι uɪ</p> <p>(corne)</p>	<p>k, K kukut</p> <p>(cochon)</p>	<p>kp, Kp kpã'auη</p> <p>(grillon)</p>	<p>l, L loη</p> <p>(grenouille)</p>	<p>m, M mui</p> <p>(riz)</p>
<p>n, N naη</p> <p>(scorpion)</p>	<p>η, Η buη</p> <p>(âne)</p>	<p>o, O boot</p> <p>(grenier)</p>	<p>ɔ, Ο so'ɔη</p> <p>(lièvre)</p>	<p>p, P pe'uk</p> <p>(mouton)</p>
<p>r, R buraa</p> <p>(homme)</p>	<p>s, S saalη</p> <p>(silure)</p>	<p>t, T teuk</p> <p>(nid)</p>	<p>u, U utut</p> <p>(cor)</p>	<p>v, V tutvul</p> <p>(libellule)</p>
<p>v, V vãauk</p> <p>(feuille)</p>	<p>w, W waaf</p> <p>(serpent)</p>	<p>y, Y yoot</p> <p>(canari)</p>	<p>z, Z zũuk</p> <p>(vautour)</p>	<p>ã, ẽ, ã, ã õ, ù (voyelles nasales)</p>

Nisaal tum-be'et yoo

Buraa arakō da be, ka ē z'om, ka ō yu'ut bōone Azuut. Ō ne ē z'omma yela, ō da dol sositē. Ō ne da eet sosita, sosuka puu ka ō yēt se'el iñiri

ō nōori. Daar woo ō da yiti giligit eet ne ō sost niripa ye ba sōñ v ne se'el. Bala, nit arakō da be tuñ-kānna la, ne ō kis v, ka bu nōñ v baa be'elaa.

Ka ne ō gāñ yam bōot ye ō kv buraa la.

Haya, buraa la ne bōot ye ō kv z'omma, me yōolum tari ō biis. Ō biis la ēne ayi ne ba be ne ō. Ka z'omma ya'a gilig sos wakat woo nee, ō ya'a tu paa buraa la za'a-yōore ne ō sosita, buraa la tu'ur v me, ka yaan v, ka pō'or v, ka tāsir v, ka yee : « Fu ya'a

bas ka daat tunna, ka fu ne bāñ se'ene be. Daar-kānna la, fu ne kpi ka bāñ. » La ēne wela daar woo, daar woo ka ō ēt buraa la.

Daar arakō, ka z'omma len yi ne ō len tuñ ō sosuka, ne ō len tu paa buraa la za'a-yōori. Ō ne paa buraa la za'a-yōori la, ka buraa la ε pāano ne ō ε kuus tum ne ō āa pāano la ka ēñ kuus tum iñ,

ka ne ò lebis mubil. Haya, zó'omma ne paana la, ka ò nòk pāanò la ti zó'omma. Ka zó'omma de'ε, ka pu'us barika, ka nòk si ò tām̄pòkɪ ka ne ò gaar v gaaruk.

Haya, zó'omma ne gata, ò ti paane wεɲ-se'ε, se'ε buraa la biis ka ba tuɲ sakut ka lebit kũn. Ba ne se'ε zó'omma, ka ba yee : « Azvure, tvuma. »

Ka ò yee : « Ēe, tvuma. » Ka ba yee : « Fu tuɲ yaa nee ? » Ka ò yee : « Ai, mam me gilikē sosi m sosuk yaa, ka ne m lebit. » Ka ba yee : « Fu paam boo ? » Ka ò yee : « Ai, mam bu paam se'el se'ela, la ěne pāanò ma'a ka ba ti mam kpela, ka mam ĩɲi m tām̄pòkɪ la. » Ka biis la yel yee : « La ya'a ě wela yaa, fu fi'ime fu pāanò la be'ela ti ti ka ti dɪ ka kome tarɪ ti. » Ka ò yee : « Awoo.

» Ka zó'omma lak v tām̄pòka, ka nòk pāanò la ne ò tis biis la. Ka biis la me de'ε ne ba fi'is tot taaba, ne ba òbe. Ba ne òb yu'us la, ka ne ba tuɲ ti paa yiri. Ka aza'al dɔɔ yee : « Mam pōo dũm. »

Ka aza'al me yee : « Mam pōo dũm. » Ka buraa la yee : « Bo ka nam zā'asa dɔɔ ka ye ya pōosi dũmmaa ? » Ka ba yee : « Aa, tun pōosi dũm. » Ka ò yee : « A'a, nam dɪ bo duboo ? » Ka ba ye bam òpē pāanò. Ka ba

sāamba yee : « Ka nam paam pāano-kāṅ yaane ne ya
ōb ka ya zā'asa pōo dūmmaa ? »

Ka ba yee : « Aa, zó'ome a Zvure tat pāano gat ka tun
pu'us v, ka sos v, ka ò nòk pāano la ti tun. Ka tun de'ε
ne tun tot taaba ne ti di. »

Ka ò yee : « Mba' yee ! M ēṅi m meṅ, m ēṅi m meṅ !
M ne ēṅi m meṅa, ke'ε lanna wāna bee ? »

Tó, ka la ne tó'ó be'ela la, biis ayi la zā'asa kpime.
Ò ne gāṅ yam ye ò ku zó'omma, lanna len wērkē
sā'am v. Lanna ke ka zamāan-kāṅa puvu nee, so' ya'a
tun ne ò pvpaelum ne ò sosit se'el, fu ya'a bu tat tit vu,
fu sīn busit v, ka da boot ye fu yiis v yōore. La ke'ε fuv
ē Wina'am ka tis nisaal yōore.

Lanna, ka m da be nina ka ye m yele ya.

2. Yam gat pāṅ

Daat dakō zī'ine, ka Awedaauk ne Ayugurit
wē' nòkpé'ema. Ka Ayugurit ye, ò tat yam. Kamaa ò
bu tat pāṅa, ka ò tō'on yāṅ Awedmoo. Ka Awedmoo
ye, ò tat pāṅ, ò ye ò ēṅ v bo be ? Ka ba ye, la ya'a ē

wela, ba ne bāñ ba ne naane ēñ sɛ'ɛm.
Ka ba zɛ'el daat ye, zoos daat ba ne
naane zoe ka bis so' ne naane gāñ ò turāan.
Daata ne paa la, ka Ayugurit yel ò pɔ'a ye
ò mɔrigum tuɲ ti zɛ'el sɔta kuvpeña wevña.

Haya, ka ò me zɛ'el sɔta kpe' wevña, ka ba bise.
Tɔ, zoo la wakata ne ti paa la, ka ba yee : « Haya, ti
sɲum ». Ti sɲuma, ka Ayugitdaavk ne sɲ ne
Awedmoo la, ò ne zo be'ela, ka ne ò tulug leb ne ò
sɔ'ɔ mɔɔ la. Ka Awedaavk tat purugut, purugut,
purugut, purugut ...

Ò ne ti paat kpe' la, ka Ayugut-yā'an yi zɛ'el yee :
« Mam wānaaa ..., mam wānaaa ... ! »

Ka Awedaavk yee : « A'! Fv ēñ wela ne fv yāñe ? A',
bisim ! Tɔ, ti ne le sɲ ya'as ne ti len bise. Mam bu
ēñ sumeru. Lanna so'o ka fv yāñ mam. Ti ne len
sɲe. »

Ka ba le yee : « Tɔ, ti ne len sɲ. » Haya, ka ba le sɲ
ya'as. Ka yugut-yā'an zo be'ela, ka ne ò zɛ'ene. Ka
Awedaavk le sɲ purugut, purugut, purugut,
purugut ...

Õ ne ti ye õ le paa kpe' la, ka Ayugutdaavk
yi yee : « E'e, mam wānaaa ! Mam denj fu !

Mam denj fu ! Mam denj fu ! »

Haya, ka Awedmoo yee : « A'! La ya'a ã sira waa, yel
la ãne yel woo ! A', fu ãnj wela ? Tɔ, ti ne le sɪŋ
ya'as. » Ba tarɪ wela. Ba ya'a paa kpe', ka Ayugut-
yā'anj yi, ne õ yee : « Mam wāna ! » Ba ya'a paa kpe',
ka yugutdaavk yi yee : « Mam wāna ! » Ba tare wela,
ka Awedaavk zo zo zo zo zo ...

Ka õ pānj ti ba'as ka õ li tɔraa. Haya, ka Awedaavk
kpiya. Ka Ayugurit ne õ pɔ'a nɔkɪ Awedaavk malige
ne ba dugv ne ba õbe.

Lanna, ka m da be nina ka ye m ye le ya. Yam gat
pānj, fu tō'on tat pānj, ka yam keɪ.

Lanna ka m bɔɔt ye m nɔk tɔ'ɔsɪ ya.

3. Asɔ'ɔŋ ne Akoroŋ

Asɔ'ɔŋ ne Akoroŋ da dol taaba ne ba tɪŋ ti ɛɛt
sā'arɪ ti buse ba ne paam nim be ?

Lanna ni, ka ti ne bānj a yam gat taaba. Ba ne

paa sã'aru la, ba yēne naaf ne ba ku naaf la.
Ba ne ku naaf la, ne ba ãas naaf la nima la
zã'asa digil kō'op kō'op, kō'op kō'op ...

Haya, ba ne ēṅwela la, ka Asɔ'ɔṅ ne tat yamma,
Asumbul ne tat yamma, ka ã ye, ã du'un ka tuna.

Õ ne dɔɔ ye ã tuṅ tu du'un ka tuna la, bala ã
nɔke sɔta zo gulu lulu ... paa yiri, tigusim ã
dɛɛmnam, ã buuri, ã ãsnam, ã kpɛemnam,

ã nirip zã'asa yeli ba ye, bam kune naaf, ka la be
sã'aru. Ka bam ēne bayi. Ka ã bɔɔt ye ba mɔrug ka
naaf la nimma ka Akoroṅ da paam, ka ã vaa zã'asa
kule. Tɔ, ã ya'a lebe, ba nirip kamfãa, ba tum fol fol
na. Aza'al ya'a tuna ka gaare, ka aza'al tuna, aza'al
ya'a tuna ka gaare, ka aza'al tuna. La ēne wela ka ã
len lepa paa Akoroṅ, ka Akoroṅ zĩ'i ne ã gut nimma.
Haya, la ne tɔ'ɔ be'ela, ka sɔ'ɔṅ arakõ paana. Õ ne
paana la, ka Asɔ'ɔṅ yele Akoroṅ yee :

« A', yel paa mam. Bɪsuma, mam asip ē ne'e wɛ. Ne ã
dɔɔ tuna ye ã pu'us mam kpela. Ē', ka fu ne bas u
zaalum ka ã kul bee ? »

Ka Akoroṅ yee : « Ayee, m bu tō'on bas u zaalum ka

õ kule. Asó'wɔ, bɪsum nim ne fu tɪ v ka õ kule. »

Ka Asó'wɔ dɔɔ nɔk gbet dakõ tuk v. Ka õ tat gaare.

La ne tɔ'ɔ be'ela, ka sɔ'wɔ arakõ le paat.

Ka Asó'wɔ yee : « Ei, ne'e ãne mam dɛem,
mam dɛem paa ã ne'e. Ei, mam pɔ'a sãam

ã ne'e. Mam ya'a bu tus ne'eɲa se'ela, õ kɪn bas
mam. Õ ne dɛ'ɛ õ bii la. Ka mam kpelum dakõot. »

Ka Akoroɲ yel v yee : « A', la ne ã se'em me wã yaa,
yãkum tus v we ! » Ka õ le yãk gbet dakõ

le zeel v. Ka õ le tat gaat.

Haya, õ ne gaata, ka arakõ le paa na

ya'as. Ka Asó'wɔ le yee : « Ne'e ãne mam

kpẽem, mam ya'a bu tus ne'eɲa se'el waa, kpẽem
kãɲa ai, õ kɪn bas mam. »

Haya, ãne wela, Akoroɲ len yee yaa : « Len nɔk bãvk
arakõ le tus v. »

Ba tare wela, ba tare wela, ka nit kamfãa tɪ fɔl fɔl,
fɔl fɔl la, ka ba nɔ'ɔsit nimma titɪ ba, ba nɔ'ɔsit
nimma titɪ ba ... Nimma tɪ ba'asume sou.

Haya, sõot ma'a tɪ kpelum. Sõota ne kpelumaa, ka ba
yel : « Ai, nimma ba'asiya la, tɪ nɔk sõota yaa, ne tɪ

sē' yaa, ne ti ōbe yaa, ka dɔɔe. »

Ka ō yee : « Awoo. »

Ka ba nɔk sōota, ne ba sē'. Sōota ne bɪ'ɪ la, ka ba yiis sōota dɪgul wāna. Ka Akoroŋ yee yaa : « La ya'a ē se'ɛm yaa, ke ka mam deŋ yāk sōota ne m lem yaa, ka fu me yu'ʊn lem, ka ti yɔɔlum tore. » Ka Asɔ'ɔŋ yee : «Awoo, lanna ke'ɛ yel wɛ. »

Akoroŋ ne dɔɔ ne ō nɔk ō nɔɔta gɔ'ɔ sōota wāna la. Ka ō āk pe pe pe pe ... do agola. Ō ne le lepa la, ka ō li tuŋe zɛɛɪ azāmba'ela yu'ʊ kpirigit yu'ʊ tat papap papap, papap papap ... ti lepa pa' su. A', ka Asɔ'ɔŋ yee : « Kpagua ! Bala, naaf la nimma ēne yabɪg (poazɔn) ne be nina wɛɛ ? A', lana ēne yel. Basum ka m zo yaa, tuŋ ti m yel m niripa ye ba tat nimma lepa. La ya'a ke'ɛ wela, ba ya'a ōbe, ba ne kpi zā'asa sōp. »

Ka Asɔ'ɔŋ dɔɔ le tat zoo bala ful ful, ful ful, ful ful ... paa yel ō niripa : « Tart nimma lebe na, ka nimma ke'ɛ sum. Nimma kuɔri nirip. Nee Akoroŋ ne ōpa, Akoroŋ kpiya. Tare nimma lebi na ! Tare nimma lebi na ! »

Ka nit woo kãṅ ze nimma tara dıgıl bala kpip pup pup, pup pup, pup pup ... ba'as sou. Ka õ yu'un ye, ba gaarum yu'us. Ka Akoroṅ yu'un dɔɔ yu'un ẽṅ pupup ka yee : « Èhẽe, Asɔ'ɔṅa fu yam ẽ wãnaa ? Fu tẽ'es ye fu tart yam gat nirip wɛ, bɔɔt ye fu dı fu kō'o kō', ka bast mam wɛ. Lana so'o ka mam ye m pa'al ıf ye mam tat yam. See nimma tı tot ne taaba. »

Lanna, ka ba yu'un tore ka Akoroṅ paam õ bunne, ka Asɔ'ɔṅ me paam õ bun. Ka nit kamfãa nɔke õ sɔt. Nananna vomma ne be wɛvɛṅ sɛ'ela, ya ya'a dol taaba ayi, ka ye ya dı gãṅ taaba, la kun tō'on zımese.

Lanna, ka m daa be nina ka ye m nɔk taast ya.

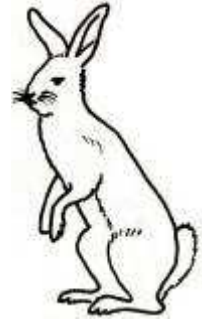
4. Awãaṅ ne Asũul

Awãaṅ ne Asũule daa zĩ'i. Ka Asũul ye õ tat sɛ'el ne naane ẽṅ ka Awãaṅ kun yãṅ ẽṅ. Ka wãaṅ yee :

« Bo lanna, fu tẽ'es ye fu tat yam gataa ? Fu tō'on ẽṅ bo ka mam kun yãṅ ẽṅ be ? » Ka Asũmbul ye, õ

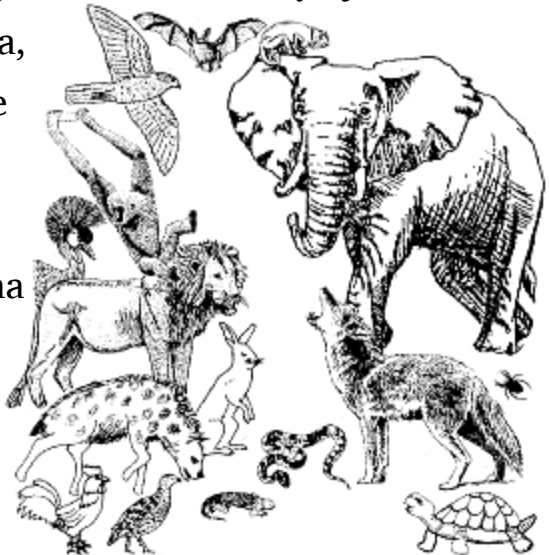
tō'on zī'in maal wakat pii ka kun ēbis u meŋa. Ka amaare, Awāaŋ ya'a ne yāŋ zī'in maal wakat pii ka kun ēbis u meŋ be ? Ka Awāaŋ yee : « Kai, lan ē bo lanna ?

Mam tō'on maal gāŋ wela meŋ ka kun ēbisu m meŋa. Ka amaare se'el me be ka mam ne yāŋ ēŋ ka fu kun yāŋ ēŋe. » Ka Asūmbul yee, lan ē bo be ? Ka Awāaŋ ye, ō tō'on zī'in wāna ka zāam ti ma'a ka bu wēriŋ bis arituŋ ka bu wēriŋ bis agobuga. Ka amaare Asūl kun yāŋ zī'in paa wakat pii ma'a meŋ ka da bis agobugo, ka da bis arituŋo. Ka Asūmbul ye, a'a, la ya'a ē lanna, ō ne yāŋe. Ka

ba yee : « La ya'a ē wela, ti ze'el dabisu ka ti bise an'ɔn ne yāŋ be. »

Ka ba tuna, ka ba ze'el dabisu. Dabisu ne paa la, ka sā'are bunkōbita zā'asa woo tuna gubigi ba. Haya, ka Asūmbul

zĩ'i bısırı Awāaŋ. Ka Awāaŋ me zĩ'i bısıt Asũmbul.
Ka ba yee : « Tı zĩ'i wela ka sã'arı bunkõbita bıs. Ka
tı bıse anõ'õn ne yãŋ maal wakat pii ka kun ěbis õ
meŋa. Anõ'õn ne yãŋ maal wakat pii ka kun ge'e bıs
artuŋ ka bıs agobuga. »

Haya, ka ba zĩ'in. A', wakat anu tı paa, wau ka
Awāaŋ bu tõ'or v meŋ. Ka Awāaŋ bõõt ye õ ěbis v
meŋ ka zı'i õ ne ěŋıt se'em ěbısıra. Ka Asũmbul bıs
ka agobuka la wãn ne niribi be nina tat kpãna ye ba
kũs v la. Artuŋa la wãn ne niribi be nina tat
buguraat ye ba wẽ' v la. Ka õ bõõt ye õ ge'e bıse ka
la bu yãŋıt ge'et bısıra. Au, ka õ sũuta yv'un tat
piuu, piuu, piuu ... Wakata anii tı paa, wau, Awāaŋ
bıs ka bunna wau, la bu tõ'on yãa. See m ε yam tı m
meŋ. Awāaŋ zĩ'in su ka yee : « Asũmbule, fu mi'i
yaa, wau, fu ya'a tēt yvum se'ene ka ba da yõ'o
mõõka, tuŋgbãuŋa zã'asa ka tı da zot εeri tı meŋ
weuŋ ka bu yēta. » Ka Asũmbul yee, õ tēt we ka
yee : « Wau, fu mi'i yaa, wakat kãŋa la, mam ne
kõ'õn zot wãna tat tat tat ne mam kõ'õn yē weuŋ-se'e
ka we'e ye m tı sõ'õ la, mam kõ'õn yē ka buraa kõ'õn
yi ne õ malıf patıyãbıre. Malıf la meŋ,

õ bu tō'on tenjɪr uv. Õ ne wē' mam kpela puii, heii,
ka mam lugut wɛvɔŋ wāna ka mam āk ti gī' nina. Ka
õ ye puii mam zuk wɛvɔŋ ka mam āk ti gī' nina. Ka õ
ye puii mam nɔ'ɔt ka mam āk ti gī' nina. Ka õ ye
puii mam gbet ka mam āk ti gī' nina. Wau, la daa
kɛ'ɛ naanaa. » Ka lepa zī'in.

Zi'ɪ bala, wakat kāŋa ka Awāaŋ ēbis v meŋ ba'as
zā'asa sou.

Ka Asūmbul bis ka Awāaŋ ēbis v meŋe. Ka zi'ɪ õ ne
naane ēŋ se'em. Ka Asūmbul zī'in wau, bunna bu
tō'o yaa, la wān ne arɪtɔŋa niribi be nina kɔ'ɔn bɔɔt
ye ba ku mam. Wau, see mam gɛ'ɛ bise.

Ka Asūmbul me yee : « Awāaŋa, fu mi'i yaa, fu tɔ'ɔ
ne asura. Wakat kāŋa la, mam ne kɔ'ɔn tat wāna
tugusam, tugusam, tugusam ... Mam ne kɔ'ɔn ti ye m
gɛ'ɛ bis kpela wɛvɔŋa wāna la, wau kɔ'ɔn yē ka
buraas kɔ'ɔn zɛ'ɛ ne ba malɪfnam wau, ba ya'a wē'
fu piuu, fu sɛ'el sɛ'el bu le kpelɪma. »

Sāŋ-kānna, ka õ gɛ'ɛ bis nina wɛvɔŋ ba'as. Ka le yee :
« Ka mam le tat tugusam, tugusam, tugusam ka ye m
gɛ'ɛ bis kpela wɛvɔŋ, ka nirip zɛ'ɛ ne ba kpāna ne ba

tiraat. Wau ka la ke'e naanaa. Ka mam ye m wũ wãna weuŋ, ka ba tō' kpān ka mam āk ti li kpela, ka ba wē' buguraavk ka mam āk ti li kpela. Wau, ka la ke'e naanaa. »

Sāŋ-kāŋa win, ka Asūul ge'e bus kpela ka bus tuŋgbāuŋ zã'asa wusa, ka lepa zĩ'in.

Wãna ka mam da be nina ka ye m bɔ'ɔs buse, bama bayi la sɔvi la, Asūmbule tat yam gāŋ bee, Awãaŋa tat yam gāŋ be ?

5. Kpubik ne buntat dāan yela

Bupumis ayopoe da be. Bupumis ayopoe la sɔvi la, arakō be nina ē kpubik. Bam bayopoi la yi tuŋ ye ba ti wã' daat. Ka ba ne tuŋ daata wāabi la, ba ti wã' daata ba'as yv'un te'eb ye ba kul. Ka saa kv bēelum bēelum, ka ba zi'i ba yit sɔraavka meŋ ne be weuŋ se'e ne naane kule. Ka ba zot eet yit ye ba sɔ'ɔe. Ka ba zot tat tat tat tat ti paa pɔ'ɔ-yã'aŋ se'e ne ōb nirip ti gāŋ, ka ba kar v ka ō tuŋ ti me' dook arakō ma'a be

sã'arı nina. Haya, ka ba zo ti kpě' pɔ'ɔ-yã'an̄ dooi. Sãñ kãñ ka pɔ'ɔ-yã'an̄ ke'esige. Ka pɔ'ɔ-yã'an̄ ti paana yē ba ka ne ò pu'usu ba bɔ'ɔ ba zãan. Ka ba sak. Pɔ'ɔ-yã'an̄ ti ba bal ka ba zĩ'in. Ka saa la ni tat tat tat ti ba'as. Haya, saa la ne ni ti go'ò la, sãñ kãñ wun ka wluñ sob. Ka ba ye ba kul, ka pɔ'ɔ-yã'an̄a ye la ya'a ē wela, ba basım ka ne ba gbã'an̄ kpela, ka beevk ya'a yēe ka ba bãñ ba yit sɔt kule. Ka ba ya'a ye ba kul yu'uh̄ kãna, tō'ò ka ba ne tuu sɔta. Haya, ka ba kpelum. Ka pɔ'ɔ-yã'an̄a dɔɔ dugu dup ka ba di. Susuv ne ti sɔvuka, ka pɔ'ɔ-yã'an̄ dɔɔ nɔk v̄ nikuvrip̄ su'v̄ la yu'vn̄ tuñ ti bene saasit ka yu'vn̄ yum yee :

« Su'v̄ kãna ne òb̄ nim zĩna wε, su'v̄ kãna ne òb̄ nim. Nikuvrip̄ su'v̄ kãna ne òb̄ nim zĩna wε, su'v̄ kãna ne òb̄ nim. Nirip̄ besuk su'v̄ kãna ne òb̄ nim zĩna wε, su'v̄ kãna ne òb̄ nim. »

Zi'ı bala, Akpubuk̄ bu gbĩsıraa. Ka Akpubuk̄ ē wela f̄oō bɔɔt ye ò bãñ sε'ε ne be. Ka yē ka pɔ'ɔ-yã'an̄ bene saasit v̄ su'v̄ la ka yum wela la, ka ò dɔɔ tuñ ti

bo'os pɔ'ɔ-yā'an yee : « M ma, fu bene ēt bo be ? » Ka pɔ'ɔ-yā'an bu lok v sɛ'el sɛ'ela ka bo'os v yee : « M biiya, ba yiti gēeba'a ēŋ bo pāa ti fu ka fu dɪ ka ne fu yu'un yāŋ gbīs be ? »

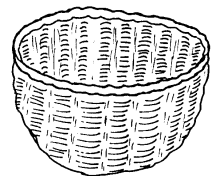

Ka ō yee : « Yiri la, zaam ya'a yiti ma'a wāna m ma yiti dugv ne sūm-meŋa ne tia gerig taaba halɪ ka la bi' wāna fāu leerum v ne kpaam. Ka mam ya'a dɪ lan ba'as ka mam yu'un yāŋ gbīs. »

Ka pɔ'ɔ-yā'an dɔɔ dugv sūm-meŋa ne tia tus bii, ka bii dɛ'ɛ dɪ. Ka lepa gbā'an. La ne tɔ'ɔ bɛ'ela, ka pɔ'ɔ-yā'an ta'as ye bii gbīs me, ka len dɔɔ suŋ ō su'v saasvɔk ka le suŋ ō yuuma. Ka bii le vasig dɔɔ paana.

« M ma, fu bene ēt bo be ? » Pɔ'ɔ-yā'an bu le yel sɛ'ela, ka yee bii kāna meŋa : « M ye m bo'os bus yaa, ba yiti gēeba'a ēŋ bo paa ti fu ka fu dɪ ka ne fu yu'un yāŋ gbīs be ? » Ka ō yee : « Ba yiti nɔkɪ ti'vɔk ne ba tuŋ kolugɪ ti wik kɔ'ɔm tara ti mam, ka mam nu, ka ne mam yu'un nan gbīse. »

Ka pɔ'ɔ-yā'an dɔɔ nɔk v ti'vɔk ne ō tuŋ kolugɪ ye ō ti wik kɔ'ɔm.

Pɔ'ɔ-yã'añ ya'a wik kɔ'ɔm nɔk tuk, ò ne ti ye ò do koluka gɔuta ka kɔ'ɔm yi ba'as zã'asa sou. Ka pɔ'ɔ-yã'añ len leb ti wik. Ò ya'a ti ye ò do koluka gɔuta ka kɔ'ɔm yi ba'as zã'asa sou. Ka pɔ'ɔ-yã'añ len leb tɔj ti wik. A' wau, nɔ'ɔr anaase dãana, ka pɔ'ɔ-yã'añ bis ka yel la wau, la ke'ε sum. Zi'ɪ sãñ kãna wɪna, ka Akpubuk nees v taaba la zã'asa ye ba dɔɔma bis. Ka ba dɔɔ na bis ka yee : « Fu yěya, pɔ'ɔ-yã'añ pa'a bene saasit ne su'v kãna ka mam ẽñ v yam ne yam yel yee, ba yiti dugune tia ne sũm-meña ti mam ka mam òb ka yu'un naan gbĩs. Ka ò dugu lan ti mam ka mam de'ε òb ba'as.

Ka ò le bɔ'ɔs yee, ba yiti ẽñ bo tɪs mam ka mam gbĩs be ? Ka mam yee, ba yiti nɔki ti'uk tɔj kolɔgi ti wik kɔ'ɔma tɪs mam ka m nu ka gbĩs. Ò gaatẽ kolɔgi ye ò ti wik kɔ'ɔma. Mam mi'i ye ò kun yãñ tat kɔ'ɔ-kãñ kul zĩna naa. Wela la, ti zome ! »

Haya, ka ba yu'un dɔɔ ne ba zo gaat.

Nɔ'ɔr anaase dãana, ka pɔ'ɔ-yã'añ bis ka aii, bii la pã'ast ò me. Ka pɔ'ɔ-yã'añ yu'un dɔɔ tulug zot kunna. Ò zo paana yẽ ka dook ẽ fõo, se'el se'el

ke'esige. Ka pɔ'ɔ-yā'anya yv'un ze'e wē'et nu'us yee :
« Wau, bi-kāna paam mam, bii kāna paam mam. »

Lanna so'o ka zīna zīna kpubuk ne buntat dāan dol taaba. Ka la ya'a ke'e welaa, sāŋ se'e la, buntat dāan bu sakit ye kpubuk dol vu, bala kpubuk bu tat se'el se'ela.

Lanna ka m da be nina ka yē ka ye m tɔ'ɔsɪ ya.

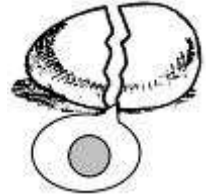
6. Anɔbil ne Agel

Anɔbil ne Agel da be. Ka ba ye
ba do zɔɔ ne ba ti di tã'ama.

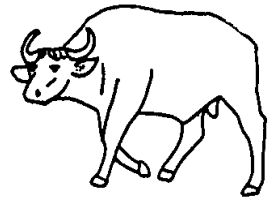
Ka ba gaat tã'ama la dup. Bane ti paa zɔɔ la ka ba
yē tã'anj ka tã'am-bi'uma be berugu. Ka Anɔbil ye,
Agel dom. Agel ye, Anɔbil dom. Ka ba wē' taaba
nɔkpe'ema tat tat tat tat ka Agel ti gv'vŋ ka do. Agel
ne do la, ne Agel mim tã'ama la basit ka Anɔbil be
tuŋi pi'usit dit. Ō ne naane la'asɪ ne ba dɪgul tã'anya
tilli ka Agel sigina ka ba tota. Tã'am-bi'uma la ne
ka'asita, ō nɔ'astē dit. Ka Agel ti bis ka bunna wau,

la bu tō'owa. Ka Agel ye ò suul bus wāna la, ka ò
 kɔ'ɔn gaat li tuɲi po ne Agel wā'a. Agel ne wā'a la,
 ka Anɔbil sūut mas. Ka Anɔbil la' tat tat
 tat tat ka Amɔɔk tɪ tuna wāa Anɔbil kokot
 ka Anɔbil kpi.

Anɔbil ne kpi la, ka Amɔɔk la' tat tat tat
 tat ka Abugum tɪna sɔk Amɔɔk gaat. Abugum ne dɪ
 Amɔɔka yaa, ka Abugum la' tat tat tat tat ka Akɔ'ɔm
 tuna kp̄iis Abugum. Ka Akɔ'ɔm la' tat tat tat tat ka
 Awenaaf tɪna f̄oo Akɔ'ɔm zā'asa zā'asa ka bal la
 lebeg kpɛ'ɛɲ. Ka Awenaaf la' tat tat

tat tat ka tō'os tɪna kv Awenaaf. Ka
 Atō'os la' tat tat tat tat ka Akūm
 tɪna kv Atō'os. Ka Akūm la' tat tat
 tat tat ka bu yē so' ne naane kv v.

Lanna so'o ka zīna zīna kūm kpelum be. Ka sebune
 kpelumma ē kūm.

Lanna ka m da be nina ka yē ka ye m ye.

7. Abaa ne Asūmbul

La daa wa beme, ka Abaa daa wa dɔ'ɔ ɔ biis. Abaa ne dɔ'ɔ ɔ biis la, daat arakō ka Asūmbul dɔɔ sɔɔs sɔɔs sɔɔs sɔɔs tɪŋ tɪ zū Abaa biis la korog ne ɔ tɪ sē ɔbe.

Haya, Abaa tɪ paana kpē' doo ne ɔ yēme dook ne ē foe. Ka Abaa ye kpagba ! Anɔ'ɔn tum mam tum-kāŋa wāna laa ? Abaa yē ɔ dāana me bee ?

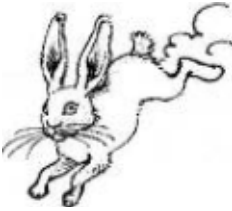
Ka Abaa ye a', gu'ɔŋ ka yv'ɔn dɔɔ yi tɪ zī'i ɔ sāmāne la kɔ'ɔn tat kukuma, kɔ'ɔn tat kukuma. Ka Asūul wv wε'ε gat. Asūul ne wε'ε gata, ka Asūul yē Abaa ne zī'i ɔ sāmāne ne ɔ tat kukuma.

Ka Asūul kirige : « Wela, Abaa ka fu zī'i ne kukuma wānaa ? » Ka Abaa yee : « Asūule, ba tum mam me tum.

Mam ne dɔ'ɔ m biis la daba ayɔpɔi zīna, ka yi gaat ye m tɪ ε dupa tɪ ba. Mam paana yēme dook ne ē fou ka ba zū mam biis la. » Ka Asūul ye, o' ! Ka Abaa yee : « Mam ya'a bāŋ ni-kāne tum mam tum-kāŋa, mam sūut ne mas. » Ka Asūul yee : « Abaa, kel ka mam ne ε ɔ dāana na, mam ne tar v dāana na. »

Abaa yee : « Fu ne tar v dāana naa ? » Ka ò ye ēe.
Ka Abaa yee : « Fu ya'a yāṅ yē ni-kāne ku mam biis
la, ka mōr v dāana na, fu me ne paam sē'el. » Ka

Asūmbul yee : « Lan kē'ε yelle. » Bala
Asūmbul zo tuṅ tī sī Abaa biis la me
nōku ba sē' banaatnam ε wāames
ayɔpɔi tori ba ye ba dē'ε yē'. Ka yv'un
yel Awāames ye ò dēem kuvri be. Ka ò
bōot ye ba tī bēel v. Ka Awāaṅnam ye lan kē'ε yelle.
Ka ò ye a', bam ya'a tī wē'ε ba dēem kuvta, òne be
tōon. Ò ya'a tī kaas yel yee :

« Abaa, fu kurupa woi woi, woi woi. »

Bam be yā'aṅa, ka gāan ka yet yee :

« Tun bu ku ka yē gbāna ya yēet be ?

Tun bu ku ka yē gbāna ya yēet be ?

Asūule, tun bu ku ka yē gbāna ya yēet be ?

Tun bu ku ka yē gbāna ya yēet be ? »

Ka Awāames yee : « Lana kē'ε yel wε. La ya'a ē lana,
tun ne tuṅ. »

Ka la daata tī paa ka ba dōo tat tat tat tat. Ba ne tī
yō Abaa yita, ka Asūul gāal tuṅ tōon na ka yee :

« Abaa, fu kurupa wãna yoi yoi, yoi yoi. »

Ka Awãaṅnam gãan ka yu'un tat yee :

« Asũule, tunne ku.

Tun bu ku ka yẽ gbãna ya yɛet be ?

Tun bu ku ka yẽ gbãna ya yɛet be ? »

Wakat kãna la, ka Abaa malig ò dooka me fãu digul
pĩyã guru ba. Bane le tat tat ti paa sãmanne la, ka
Asũul le kaas kũṅ :

« Abaa, fu kurupa wãna yoi yoi, yoi yoi.

Abaa, fu kurupa wãna yoi yoi, yoi yoi. »

Ka Awãaṅnam yee :

« Asũule, tunne ku.

Tun bu ku ka yẽ gbãna ya gãan be ?

Tun bu ku ka yẽ gbãna ya gãan be ?

Abaa ! Tun bu ku ka yẽ gbãna ya gãan be ?

Tun bu ku ka yẽ gbãna ya yɛet be ? »

Ai, ka ba paa, ka Abaa yee : Kpẽ'eme na, kpẽ'eme
na, kpẽ'eme na ! » Ka ba kpẽ'. Ka Abaa ye : « Fu
sãama wãna, Asũule ? »

Ka Asũule yee : « Ëe, banna la. »

Ka Abaa yee : « Kpē'eme na nam dook wāna. » Ka ba ēŋ fur fur fur fur, ba kpē'eya.

Ka Asūul yee : « Abaa, ai m kō'ɔn sēeme. M yi du'un kpela yamma ka tuna. »

Ka Abaa yee : « Lan kε'ε gba'are, yim. »

Ka Asūul ne lil waa, ka Abaa kō'ɔn tak dooka wāna la kō'ɔn pa'a. Ka ne ō gī'i wāaŋnam nina kō'ɔn ku ba ku ku, ka ne ō yu'un yāk wāames atā tɪs Asūul ka ke ō me anaase, ne ba dugv ba dɪp dɪ ba bun fāu.

Lana ka m da be nina ka daa wum be'ela ka me ye m tēe ya.

8. Nɔŋdāan bii ne na'ap yela

Nɔŋdāan ne daa be ka tar v bii. Ka pur v bii la ye, ō yu'vre bɔɔn Aborɪndɪ, ye Abo ne dɪ ō bii la be ?

Ka ō ne pur ō bii la wella, ka tɪŋa na'apa dɔɔ

yel yee : « A', fu ē nɔŋdāan ka tɪ dɔɔ put

fu bii yu'vt ye Abo-ne-dɪ-be. Sɛ'el ne dɪ fu

bii la. » Ka na'ap dɔɔ ye ō bɔɔrɪ Anɔŋdāan bii la

Aborɪndɪ ye ō dɪ ēŋ ō pɔ'a. Ka ne ō lɛ'a Aborɪndɪ ne

ō dɪ v. Ō ne dɪ Aborɪndɪ tɪ ba'as la, ka ō
yʊ'ʊn yel ye yaa : « Fu s̄am yel ye, boo
ne dɪ fu be ? Ka s̄el ne dɪ fu. » Ka
na'ap dɔɔ yāk yam nɔk ki tɪs ō pɔ'ap

taaba ye ō kɔɔbɪ be daat ka kpaya ye ba kō'o dāam.
Ba kō'o dāama, ō basme ka kɔɔpa daata ne tɪ kpelim
yee beooka ka ō dɔɔ nɔkum karaa tɪsum Aborɪndɪ. Ka
yee : « Aborɪndɪ, d̄'em karaa wā bur v zīna, ka ō yi
zīna, ka fu k̄e' v zīna, ne fu pī'inim v zīna, ka ō lebeg
kpaya zīna, ka fu yāŋum neem v ne fu kō'o dāamma.
Mam bɔɔt̄e ye beuok ka dāama bɪ' ka mam kpaarɪpa
yāŋ nu fu dāamma. »

Ka Aborɪndɪ kum yaa. Ka Aborɪndɪ yi nɔk
zoo tɪj tɪ paa yē ō s̄am. Ka ō s̄am yee :

« Wela ? » Ka Aborɪndɪ yee : « M baaba, na'abɪ ēŋ
mam yel. Na'ap dɔɔme nɔk karaa tɪsum mam ye
mam burum v zīna, ka ō bɪ' zīna, ka m k̄e' v zīna,
yāŋum ke ka beook ka ō kpaarɪpa yāŋum nu. »

Ka Aborɪndɪ s̄am yee : « Ka lana, ka fu kummaa,
Aborɪndu ?

Ai, da kum lana w̄e ! S̄el kun dɪ fu. D̄'em w̄iis atā

wāna. Fu ya'a ti paa yiri la, fu ze'elum yimpoon. Ne fu nok wīis atā la lob fu zakı la, ka kpē' ka bus se'eli ne be. » Ka Aborındı de'e wīis atā la sut nok zoos. Kɔɔpa daata nɔɔ Aborındı ne ti paa yiri la, wakat kānna ka na'ap zī'i ne ɔ pɔ'apa yee : « Ō ne sã zīna, se'el ne dı v. » Aborındı ne ti paana waa, ze'el yimpoona lob wīis atā la zakı la. Ō ne ti ye ɔ kpē' la ɔ yēme dāam ne pe'el sīmis kɔ'ɔn furit wāna fut fut fut fut. Ka sa'ap læet ne sa'alaas. Ai, ka Aborındı kpē' kō ba kō kō kō kō. Haya, ka si dāama. Ba ne ti yi kɔɔbı ti paana, ka na'ap tum yee : « Biiya, tum ti lig bise Aborındı la nɔɔ ẽ wela naa ? » Ka bii zo tuɟ ti paa yē ka Aborındı sīmis pe'el ne dāam. Ka Aborındı kabıg ti bii, ka bii nu ka ye : « Wau, dā-kāŋa o' ! Aborındı dāama mas. »

Ka na'ap ye, ba yi ne dāamnam ma. Ka Aborındı yāk ɔ dāam ma tat paa dıgule. Na'ap ne bɔ'ɔ dāamnam ma nu nu nu nu ti lem Aborındı dāama, na'ap bu bāŋ ye Aborındı dāam. Ka na'ap yee, dā-kāŋa ka ɔ bɔɔt. Ba tukum dā-kāŋa ti dıgul ɔ dooi. Bala, Aborındı dāama lanna.

Beeuk ne ti yēe, ka na'ap yee : « Fu ye se'el kun di fu ? Se'el ne di fu. » Na'ap dɔɔ ke ka ba pilig Aborundi dooka bas. Ka saa yu'un ku, kɔ'ɔn ku sobug ne ɔ tunna.

Ka Aborundi len dɔɔm ne zoos paa ɔ sãam ni : « Sãama, na'ap le tum mam ne wãna. »

Ka ɔ sãam yee : « Ka se'eli ne di fu bee ? Mame yel ye se'el kun di fu.

De'em kēŋkã'a ayi wãna, fu ya'a paa

yaa, fu nɔk kēŋkã'aru arakõ la puu fu dooka zuk wãna. Ka nɔke arakõ la puu wãna, ka kpě' gbã'an. »

Ka Aborundi sit de'e paa eñ wela. Saa ne ti ku la, ka sabesuk fug tina lak na'ap pɔ'ap dot zã'asa, ka saa ni ti pe'el ba dota zã'asa. Ka Aborundi dook e kpě'eñ.

Ka ba zo tuɲ ti kpě' Aborundi dooi. Ka kɔ'ɔm ti fukit pe'el na'ap dook, ka na'ap zi'i ɔ naane eñ se'em. Ka ye ba zom ti buse wãna kɔ'ɔm bu mɔri Aborundi gaat sa' ? Ka biis zo tuɲ ti yat pa' Aborundi dooi. Haya, ka na'ap meɲ ti gu'ɔɲ ka dɔɔ yi ti paa pa' Aborundi dooi. Ka saa ti yēe. Ka na'ap yee : « Fu ye se'el kun di fu ? Se'el ne di fu ! » Haya, wa'a-kēevu me be

tɪŋi la. Waaf la ne be wɛŋ sɛ'ɛ la, so' bu put ninaa.
Ka na'ap ti dɔɔm yee : « Aborɪndɪ, m bɔɔt ye fu tɪŋ ti
yel wa'a-kɛɛvɪ ye mam ye m bɔɔr v me yiri kpela
zĩna. »

Ka Aborɪndɪ le dɔɔm le zot wɛ'ɛ ɔ sãam ni ti le tɛɛ ɔ
sãam. Ɔ sãam yee : « Aborɪndɪ, mame Anɔŋdãan
purɪ fu ye bo ne dɪ fu be ? Ka sɛ'el sɛ'el
kɪn dɪ fu. Len dɛ'ɛ wĩis atã wãna, ka fu
ya'a ti paa ka waaf be yoki la, fu nɔk wĩis
la wɛ' wãna pã' pã' pã', ka yel v ye na'abi
bɔɔn. Ɔ kɪn ɛŋi fu sɛ'el sɛ'ela. »

Ka Aborɪndɪ sit dɔɔm dɛ'ɛ wĩis atã la tɪŋ ti paa wɛ'
Awa'a-kɛɛvɪ yoka. Ka Awa'a-kɛɛvɪ tãs : « Anɔ'ɔn la
wɛ'et mam yoka wãna ? Ka m bene ye m mɔ'as m
biis bĩ'isum. Ɔ dãana zɪ'ɪ yelle. Ba bu tun kpela wɛ ! »

Ka Aborɪndɪ yee : « Mam Aborɪndɪ. » Ka ɔ yee : « Fu

ɛɛt bo kpela ? » Ka ò yee : «Na’abɪ ye m wu yeli fu
ye fu tuna. »

Ka ò yee : « Hãa ! Tɔ, ka laa, lem yaa, ka m tunna. »

Ka Aborɪndɪ leb tuŋ ti tēe na’ap.

Ka na’ap yee : « O’ o’ o’ o’! »

Õ wēlke ò bu paa nina ka gv’vŋ ka nɔk biis yee biis
la dolm Aborɪndɪ ti zɛ’el kpikpeŋ ba da paa nina.

Ba ya’a paa ba zɛ’el kpikpeŋ ka bɪsum v.

Ka biis la sit dol, ka Aborɪndɪ ti paa le nɔk wīis la le
wē’ ka Awa’a-kēevŋ le sak. Ka ò ye na’ap ye ò ɛŋum
tɔ’ɔtɔ. Ka wa’a-kēevŋ yee : « Lan kɛ’ɛ yelle. Kulum ti
yel na’ap ye yaa, ò pus v sāmanna wāna yāu. Ka yi
pus dota zā’asa woo, ka pus baba la, ka bala mam
ne yi mam ya’a paana babit kɛ’ɛ mam ne naane
zī’ine, ò pus ò baba la ka gurum ka mam tunna. »

Ka biis sit deŋ zo kul ti yel na’ap : « O’ na’aba,
Aborɪndɪ sit paaya. »

Ka Aborɪndɪ sit paana le tēe na’ap wela. Ka na’ap
isigim beebɛvɪ yel buɔ’ɔs la ye ba yiisim laata ka
pus dota ka pus ò sāmanna, ka Aborɪndɪ ye wa’a-
kēevŋ tunna. Lanne ti tɔ’ɔ bɛ’ela, ba wumme sablesuk

ne kɔ'ɔn tat fub bub bub bub bub, fub bub bub
 bub ... Haya, na'ap ti ye ò zāk zuk wāna ka wa'a-
 kēevɛŋ la tina kpē' pɛ'el ò bupɔ'ɔs la dota zā'asa, tina
 pɛ'el sāmanna tuŋ ti nɔk v zuka yu'vɔn dɔ'ɔl na'ap
 gbere ka yee : « Na'aba, aye, tɔ'ɔtɔ tɔ'ɔtɔ tɔ'ɔtɔ ẽŋum
 tɔ' ka mam ye m gaate m biis la gbā'ame guru m. »

Ka na'ap yee : « Karime nii bam kobuk na. » Ka ba
 tat nii kobuk na ka Awa'a-kēevɛŋ yāk pisnu vol ka ge
 pisnu dɔgɔl ka yee : « Kε'ε lanna
 yela ka fu bɔɔn mam wε. Ẽŋum
 tɔ', ẽŋum tɔ'. »

Ka na'apa yee : « Tɪ kari kōbit kobuk na. » Ka ba tat
 kōbit kobuk na. Ka wa'a-kēevɛŋ dε'ε kōbit pisnu vol,
 ka ge pisnu dɔgɔl Aborındı. Ka yee : « Tɔ'ɔtɔ, tɔ'ɔtɔ,
 tɔ'ɔtɔ. » Ka na'ap yee : « Vaame nɔɔs kobuk na.»

Haya, ka ba le tuŋ ti tat nɔɔs kobuk
 na.

Ka wa'a-kēevɛŋ yee : « Na'aba, tɔ'ɔtɔ
 ka lanna wāna la kε'ε lanna yela ka fu
 bɔɔn mam zīna yee. »

Ka na'ap kōbit ne ò sε'elnam ti ba'as zā'asa ti ba'as

sōp. Ka na'ap yee, ba va biis na. Ka ã nɔk biis pisnu ka ge pisnu dɔgule. Ka na'ap yee : « A', bupɔ'ɔs kobuk. » Ka ã purug bupɔ'ɔs pisnu ka ge Aborindɩ bunne la. « Ēɲum tɔ' na'aba, ka fu bu tō'on bɔɔl mam lana yela wɛ. »

Ka la ti ēɲ wela ka na'ap ti va ã niripa zā'asa ba'as ka la ti kpelum na'ap meɲ. Ka ã teɲ na'ap vol ka yee : « Aborindɩ, fuɔ lebiɲ na'ap. »

Lanna ka m daa be nina ka ye m tēe pa'alɩ ya.

9. Sɛ'ɛ ne so'o ka baa bu tō'on bas v na'ayīgum zīnaa

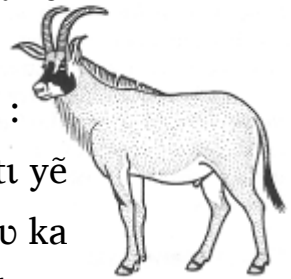
Abaa daa be, ka ne ã dɩ ã pɔ'a ne ã tuɲ ã dɛem yiri ti paa ka ba ãol nima. Ka Abaa mak ye ã gbā'an gu'v. Ka ne ã zū nima la ãbe. Ka ba kar Abaa ti fāa ã pɔ'a.

Ka Abaa yee : « Mam yella, see mam ε tum ne mam dɩ ka paam ne m paam m meɲ. Ya'a kɛ'ɛ wela, nit

ne be ka fu ya'a yāk yam ye fu bas na'ayīim fu bu
 tō'o ya. » Ka Abaa ɔɔ ε tat tat tat tat ... tuŋ ti yē so'.
 Ka ɔ yee : « Wela Abaa ? » Ka ɔ yee : « Ai, mam yeli
 pake. Mam bɔɔri tum yaa, ye m di yaa ka paam ne
 m bas m na'ayīiguma. Ka mam na'ayīiguma keme ka
 ba de'ε mam pɔ'a. » Ka ɔ yee : « Lan ke'ε yelle.

Mɔrigum yaa, kpē' sā'arı yaa, ne fu tuŋ ti ku
 bunkōbit ne tat kpaam sumeri mɔt tat
 tuna ka m maal tum ti fu. » Ka Abaa yee :

« Lan ke'ε yelle. » Ka tuŋ kpē' sā'arı, tuŋ ti yē
 kōok ku ne ɔ tat tuna. Ka tum dāana su v ka
 yāk gbet ye ɔ bākum na'azū'us ya, ka bāk yaarum ya,
 ka bāk geen ya, ne ɔ buu gbeta buu buu, buu buu, ne
 ɔ nɔk ɔole. Ka la kurug fāu ka ne la kpē' kpē' zā'asa.
 Ka beevk, ɔ saa ne maal tumma ti v. Ka Abaa yee : «
 Lan ke'ε yelle. »

Ka Abaa de'ε tuŋ ti da' se'elnamma zā'asa tuna bāke,
 sōo gbeta sumire yu'un nɔk tis tumma dāana. Ka
 tumma dāanna ɔole ka yu'un ti v dook ye ɔ gbā'ane.
 Ka la kpaamma yu'un tɔ'ɔsit bugumma zuk kēev,
 kēev, kēev ... Wuluŋ ne li ka Abaa gbā'a la ka nimma

be yɔ̃ɔ, Abaa mak ye ɔ̃ gbã'an gu'ɔ̃ɔ. Ka ɔ̃ gbã'an azãmba'ela, dɔɔ zĩ'in. Gbã'an arɔ̃ɔɔ dɔɔ zĩ'in, gbã'an agobuk dɔɔ zĩ'in, gbã'an ɔ̃ lɔ̃ɔɔ zuk dɔɔ zĩ'in. Ka susɔɔ nan bu surige. Ka ɔ̃ dɔɔ yel tumma dãan ye yaa : « Mam wɔ̃mme ka kuus dãmet nimma wɔ̃ɔɔ. Fu ya'a bu nɔ̃k nimma kpẽ' doo nee, kuus la ne ɔ̃b ba'ase. »

Ka tum dãan yee : « M ye fu dɔ̃ɔɔ la su ya, ka beevk beebɔ̃ɔ ka m nɔ̃k maal tum tɔ̃ f. »

Ka ɔ̃ yee : « Awoo, » ka ne ɔ̃ leb kpẽ' tɔ̃ gbã'an. La ne tɔ̃ paa yu'ɔ̃ɔɔ susɔɔ, ka ɔ̃ len dɔɔ yee : « Tum dãana, m ya'a nɔ̃k nimma kɔ̃ɔn paa m doo la ya, dɔ̃ɔɔ bu sɔ̃'o yaa ? Ka kuus la bɔ̃ɔt ye ba ɔ̃be. » Ka tum dãana yee : « M yel ɔ̃f ye fu da sɔ̃'sɔ̃ laa, ka beevk kɛ̃e ka m nɔ̃k maal tum tɔ̃s fu. Wela la, dɔ̃ɔ̃ɔ̃ɔ̃ɔ̃ la fu doo la nina ka da sɔ̃'ise. » Ka ɔ̃ yee : « M ye m nɔ̃k tɔ̃ɔ̃ tɔ̃ dɔ̃ɔ̃ɔ̃ halɔ̃ zãa zãa. » Ka ɔ̃ yee : « Yel kɛɔ. » Ka ɔ̃ nɔ̃k tɔ̃ɔ̃ tɔ̃ dɔ̃ɔ̃ɔ̃. La ne ɛ̃ɔ̃ bɛ'ela, ka ɔ̃ le yee : « Tum dãana, kuu len do dooka ni ya, le ye ba ɔ̃b nimma. M nɔ̃k felɔ̃ɔ̃ paa dooka susɔ̃k. » Ka ɔ̃ yee : « M ye fu ma'a fu mɛ̃ɔ̃, ka beevk kɛ̃e ya, ka m nɔ̃k

maal tumma ti fu. » Ka ò yel : « Yel kei'. Tum ti
 gbã'an. » La ne ëñ be'ela, ka ò yee : « Mam ye m nɔk
 paa m nɔba ni, ne m digile. Ka kuus la ne òbe. »
 « M ye fu tuŋ ti gbã'an, ka beevk kēe ya, ka m nɔk
 maal tum ti fu. » Ka ò yee : « Yel kei'. »
 Ò ne gbã'an tat tat tat ti yee ya : « M ye m nɔk digil
 m zugɪ ya, ka m ya'a bu digil m zugɪ laa, kuus la
 boot ye ba fãme. » Ka ò yee : « Awoo, yel kei'. Ka fu
 da saa si'isi la òbe. » Ka ò yee : « Awoo. » Ka la ne
 tɔ'ɔ be'ela waa, ka ò yee : « M ya'a nɔk òb yu'ɔŋa ka
 ge be'ela, beevk ya'a yēe fu kun nɔk maal tumma ti
 maa ? » Ka ò yee : « M ye fu da si'isee. » Abaa ti
 mak gu'v. Abaa ti ye ò bãŋ la waa, ka la be ò nu'uu.
 Ò ti ye ò bãŋ la waa, ka la be ò nɔɔri. Ka baa òbu la
 buga. Kēem beevk, ka tum dāana yee : « Nimma
 læ ? » Ka ò yee : « Ai, m sa mak gu'v ka òbe. » Ka
 tum dāan yee : « Tum, lane suŋ zīna, fu na'ayīima
 malun kun ba'ase. Fu ya'a yē nim, fu kun yāŋ base. »

La ëne wela ka Abaa bu tō'on bas na'ayīimma zīnaa.
 Baa nim ne be weuŋ se'ε ka ba digile, see ka baa tuŋ

ti yē nɔk ōbe.

Lanna ka m da be nina ka ye m yeli ya.

10. Sɛ'ɛ ne so'o ka ba basit ka kpubik yɔ'un dol niripa

Yiri da be ka bɔraa ne ō pɔ'a ne ō biis da be, ka kpubuk naa be ne ba. Ka kom li halt, ka bɔpɔ'ɔs la tuɲ daari ne ba ti paam gāyā ne ba mɔt tina tis biis ka ba di. Ka ba bɔ'ɔs yee : « Nam ne tuɲ daari la, la ē ya wɛuɲ ka nam tuɲe ? » Ka bɔpɔ'ɔs la yee : « Tun ne tuɲ wɛuɲ sɛ'ɛ la, ēne sã'at sɔvi sɔvi, sɔvi sɔvi. Bal la ēne sã'ari bunkōburi be nina. Amaa gāyā pɛ'el nina me. Nina ka tun tuɲ ti di la. Ya ya'a ye ya tuɲ, ya gu'usi ya meɲ, ya ya'a tuɲ, ya ne di tige. »

Ka biis la yee : « La ya'a ē wela, tun wɛ'eme. La be ya wɛuɲoo ? » Ka ba ma la tēe nu'uk pa'alɪ ba.

Haya, ka biis la yi wɛ'ɛ. Ka kpubik ye ō naa dollɪ.

Ka ba ye Akpubik tum melum sa'. Ni-sɔma ye ba tuɲ ti ε dup di ka ō me ye ō naa wɛ'eme be ? Ka

Akpubik ye ba maalum suguru ka ō naa dol. Ka ba

ye lau. Ka ba yiti tuŋ zāa zāa, zāa zāa. Ka Akpubuk doo zo dol. Akpubuk ya'a ti koligiri ba wāna, ka ba lob Akpubuk ne kuga, ka Akpubuk zo lebe. Ka ba ya'a tuŋ zāa, ka Akpubuk bis bane we'e weuŋ se'e la, ka Akpubuk len dol. Ba tari wela tat tat tat tat ... ti paa sā'ari la. Ne ba yu'un do gāas la zugı, ka Akpubuk tina lam gāa la tuŋta, ka ne õ pi'isit gā-we'ema la ne õ õbit. Ka ba yee : « A', Akpubuk zā'as ka dollu ? Tun bu ye fu da dollaa. Tun ya'a sige, fu ne yē. » La ne tɔ'ɔ be'ela waa, ka sā'ari bunkōbita zā'asa zā'asa zo paana. Ka ba yee : « Haya, tun paam dup zīna. » Ka biis la sige, yu'un mək taaba yu'un ze'e. Ka kōbita yee : « Ti ne ku ba arakō rakō rakō rakō. »

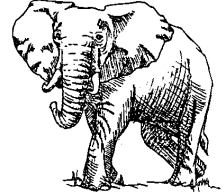
Ka Akpubuk yee : « M ye m sosi ya yaa, m tari wu kpela yaa, ka m boot ye m pɛɛb wu la be'ela yaa, ka ya yu'un ku ti. » Ka ba yee : « Awoo, pɛɛbum ! Bun buruŋa pɛɛbum ! » Ka biis la ze'e, ka Akpubuk nək wu la ka yee :

« M zo kōoknama, parti ba yigira, parti ba yigira.

M zɔ niinama, part ba yigira, part ba yigira.
 M sɔŋ wãm pɛɛre laaree, wãm pɛɛri laaree.
 M zɔ-suma baara yee yee yee, m zɔ-suma baara
 woo. »

Ka wabɔtnama wɔ', ka ba wɔ' ka ba wɔ'
 ka ba wɔ'. Ka ba yee : « Biiya, le yum. »
 Ka ɔ yee :

« M zɔ kɔoknama, part ba yigira, part ba yigira.
 M zɔ niinama, part ba yigira, part ba yigira.
 M sɔŋ wãm pɛɛre laaree, wãm pɛɛri laaree.
 M zɔ-suma baara yee yee yee, m zɔ-suma baara
 woo. »

Ka ba wɔ' ka ba wɔ', ka ba wɔ' ka ba
 wɔ'. Ka Awabɔk yee : « Awenaafɔ,
 guri ba wela ya, ka mam zo tɔŋ ti nɔk
 m fuuk ka tuna. »

Ka bii la le yum wela, ka Awenaaf ye
 yaa : « Akɔogo, guri biis la wela
 yaa, ka m tɔŋ ti nɔk m fuuk ka tuna.

» Ka bii la tat wu la pɛɛbɔk ka
 Akɔok yee : « Awalɔga, guri biis la

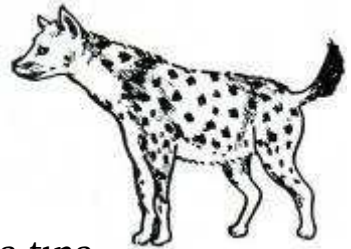
wela yaa, ka m tuŋ ti nɔk m fuuk ka tuna.

Ka aza'al ye Aza'ala guru ba wela.

Ka aza'al ye Aza'ala guru ba wela, tuŋ ti paa Azãŋkɔ'ɔt.

Ka Azãŋkɔ'ɔt yu'un bu yẽ so' ne naane gut biis la, ka kɔ'on narig bĩn-tita'at ne zım wɔw zãŋgɔɔm dıgıł ka yee : « Bĩnde, gut biis la wela yaa, ka m tuŋ ti nɔk m fuuk ka tuna. »

Haya, Bĩn tɔ'on gut nira ? Ba ne kɔ'on gaat fip la, ka Akpubık yee : « Zome, ka ti zoi ! » Ka ba kɔ'on zo tat tat tat tat ti paa yiri. Ka ba yu'un yee : « M ma, lane suŋ zĩna, tun ya'a wɛ'ɛ wɛwɛ sɛ'ɛ, see ka Akpubık dol, ka Akpubık fãa tun. La ya'a ke'ɛ Akpubık yelaa, zĩna tun kei' . »

Lanna ka m daa be nina ka ye m yeli ya.

Ka ya ya'a be ne kpubık yiri ne, ya'a wɛ'ɛ wɛwɛ sɛ'ɛ, da yel ye õ ãne bunburuŋ ka õ kɔn dol nama.

Akpubık zunɔk yela ke ka biis la zã'asa paam fãat.

11. Da gāasut niriba

Sε'ε ne so'o zīna ka fu bu tō'on yē nit ka ye ō kε'ε mam niraa ka ne fu names υ, koo fu bas υ ka ō namesura, fu ya'a bu gū'use, la tı tat tat tat tat fu tı ye fu bāŋ la ka la ē fu meŋ nit.

Na'ap ne ō pɔ'a daa be ka tarı ba bii, ka tarı ba yebuŋ bupuŋ, ka ba kurug zā'asa. Bupɔka kurugıya, buraa la me kurugıya. Ka ba tı yel ba bii la ye yaa, bam bupuŋı el halı Kpikpili-Beuŋ, la zāame. Ka bam ya'a tı kpi ya, ō tuŋ ō kpēema ni nina, ne ō tuŋ tı be ne ō kpēema. Ka bii la ye awoo.

Ka la tı bene bene bene ka buraa la kpi. Ka ō ma la me kpi. Ka bii la dɔɔ nɔk υ sāama wef la ne ō ma la tāmpɔk, ne ō sāama vō'o-zē'vk, ne ba la'ata. Ne ō do ō wef zuk. Ka ne ō yāk kɔ'ɔm be'ela, ka yebuŋ bupuŋa me yāk kɔ'ɔm pe'el ne luŋ. Ka fu mi'i ye sāŋ-se'ε la, biis la sāmnamma ya'a tata, ba ne pō'ota ba yam keı. Yemuka, ō tat yam ne ō yāk

kɔ'ɔmma kɔ'ɔn pe'el luŋa papı. Ne' me ne yāk kɔ'ɔmma fii la, ba ne tuŋ be'ela ka ō kɔ'ɔmma ba'ase.

Ba ya'a tuŋ fii, ka yem-buɓuɓa nɔk u
kɔ'ɔma furuge, ka ne' yee :

« Ĕɲum ti ma. » Ka ɔ yee :

« Mm ! Fu bu sɔ'o be'ela ne fu
tat ta'ara. Mam ya'a tat

ta'ara ? » Ka ɔ yee : « Laa wela, de'em ka
purug ti m. » Ka ɔ de'e ta'ara la ka purug
ti u.

Ka ba tuŋ be'ela, ka ɔ le eɲ kɔ'ɔmma furug
wāna. Ka ɔ yee : « Ee, purugum ti ma. » Ka ɔ yee :
« Fu sɔ'o be'ela, ka tat fute. Yeɛsum ba ti m. » Ka ɔ
yee fuuka ti u. Ka ɔ tuŋ be'ela ka furug wāna. Ka
yee : « E', fu sɔ'o be'ela ka tat laɲire, fu ya'a ti mam
laɲita, mam tit if me. » Ɔ tari wela, tari wela, tari
wela, tari wela ... kɔ'ɔn ti de'e bii la la'ata zā'asa
zā'asa zā'asa ... Ka ti kpelem wef la ma'a. Ba ne ti
koligita, ka ɔ nɔk kɔ'ɔmma furuge ka ɔ yee : « Ee. Ti
m. » Ka ɔ yee : « Fu bu sɔ'o ka tat wefoo ? Laa sigim
ka m bā' wef la. » Ka bii la sige ka de'e kɔ'ɔmma nu.
Ka ɔ bā' wef la. Ba ne kɔ'ɔn tat tat tat ti paa yita
sāmanne la, ka ɔ kpēema kɔ'ɔn zo kɔ'ɔn tina kɔ'ɔn
de'e so'one be wef la zuka, kɔ'ɔn nɔk u tat kpē' yiri

tuj ti so v, sōol v sumiis, dugv dup, va'as sa'apa kpaam, ka ò dı. Ka ò kɔ'ɔn tuj ti malıg dook wāna, kɔ'ɔn gbā'al v ka ò gbā'a bala. Ka yu'un nɔk so'one pa'a ga' wef la tē'es ye ka òo ē yemuka. Yu'un nɔk v kpē'es kōbita doo la, ka yu'un yi ti yāk dupa la'as ò ne baas ka ò dit ne baas. Ka wıluj ya'a li la, ka ò kpē' ti gbā'a ne kōbita doo la. Ka bus la du'vnet sēer v. Beeuk ya'a kēe beebēevı, ka ba kar v yiis. Ò bu tat fuuk pinna, ò bu tat fuuk yēera, ò bu tat peto meŋa, ò bu tat sē'el sē'ela. Mi' ka la ēne ò pita lanna. Beeuk ya'a kēe beebēevı wāna, ka ba yee : « Tum sigi bō'oi la, tuj ti kat naara la niis la, ka niis la dit naara la. Ka ò sigi bō'oi la, ne ò tuj ti be nina. Daat dakō ka kpē'es buɔ'ɔs gat koluk ye ba tuj ti wik kɔ'ɔm. Ba ne gata, ba yē ne òne yee :

« Saa, saa, m ba' da kpi ka yel ye boo ?

Mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. M ma da kpi ka yel ye boo ? Mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. Ba ya'a ti kpi daaree, mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. Mam tuj Kpikpila-Bevŋo, mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. M meŋ sōok be nina ya. M da' kɔ'ɔm ka nuuraa.

Awe'eya be nina la, mam da' k'om ka nuuraa.
Akoloktu be nina la, mam da' k'om ka nuut.
Mam ba' wed-zēvka lēe bee ? Mam da' k'om
ka nuuraa. Mam ba' vō'o-zē'vka lēe bee ? Mam
da' k'om ka nuut. Mam ba' tāmpōka lēe bee ?
Mam da' k'om ka nuuraa. »

Ka bup'os la zē'el ku ka yee : « Wau, nam
wummaa ? » Ka s'w su ka ō le yum yuuma la. Ka
bup'os la k'on bas yoya la ka zo tat tat tat ti paa yiri
la, ka ye Awe'eya : « Bii la ne be bō'oi la ē boo ? »
Ka ō ye : « Mm !, kē'ε m ba'aba yendaavka lannaa ? »
Ka ba yee : « Awoo. Tūme bō'o la yaa, ya'a tuŋ, ya da
t'w sē'ela, ya s'w ya meŋ, ne ya tuŋ ti lam bise boo be
be ? »

Ka ō yee : « A'a ! » Ka ba yee : « Ēe ! » Beeuk ne kēe,
ka ba kat bii la bas bō'o la nina. Ka ō yi ne ō sira, ka
ba tuŋ ti s'w bab sē'eka ō tat yee : « Saa, saa » ka
sujut : « Saa, saa, m ba' daa kpi ka yel ye boo ?

Mam da' k'om ka nuuraa. M ma daa kpi ka yel
ye boo ? Mam da' k'om ka nuuraa. Ba ya'a ti

kpi daaree, mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. Mam tuŋ
Kpikpila-Beuŋo, mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa.
M meŋ sōok be nina ya. M da' kɔ'ɔm ka nuuraa.
Awe'eya be nina la, mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa.
Akoloktu be nina la, mam da' kɔ'ɔm ka nuut.
Mam ba' wed-zēvka lɛɛ bee ? Mam da' kɔ'ɔm
ka nuuraa. Mam ba' vō'a-zēvka lɛɛ bee ? Mam
da' kɔ'ɔm ka nuut. Mam ba' tãmpɔka lɛɛ bee ?
Mam da' kɔ'ɔm ka nuuraa. »

Ka ba yee : « Wo, wo, wo, wo ! Laa, mam meŋ pitu la
lanna. Ka mam ēŋ v wãna laa ? » Ka ne ba zo tɔ'ɔtɔ tu
kɔ'ɔn tak bii la bō'ot la tar v paa yiri na. Ka yel v
yee : « Tɔ'ɔsum ka tu bãŋe la suŋ wela welaa. »

Ka bii la yu'un nɔk yel la zã'asa woo tũ. Ka ba yu'un
naan ye ba so' bii la buus la dundu'unnumma ne buus
la bĩna la. Ka ba yu'un naan so' bii la pɛɛ v, sōo v
kpaam, yu'un te'eb bii la, yu'un tu v dup ka ò di, ka
ba yu'un naan yiis ne'e la sō'os v la'ata zã'asa, yu'un
nɔk v kpē'es kōbut doo.

Lana ka m da be nina ka ye m yeli ya.

Ya ya'a yē nisaal, da yel ye ò ēne wɛɛgo. Fu ya'a maal

v be'et, fu ya'a bu gū'use, beevk sã'anna, la ti ãne fu nit.

12. Tõ'os

Tõ'osi da be. Õ ãne tõ'os ne ã tõ'os.

Õ ya'a tuŋ sã'aru la, õ bu tõ'on ka da tat se'el kul la. Sã'aru wekõota zã'asa woo, õ kv ba me. Ka yv'vn taru õ pɔ'a,

õ me nɔŋ õ pɔ'a la me halt sumega.

Daat dakõ wa be ka õ pɔ'a la wa dɔɔ yee : « Mam bɔɔru nim se'ε ne naan bu kpẽ' mam zẽ-dvki la ye m dɔgv zĩna. »

Bala tõ'os la pɔ'a la taru õ sabɔɔ ka sira

la zu'. Õ sira la ya'a yiti yi sã'aru la tat sã'aru nimma na la, ka õ dɔgv wela la, õ yiti le yãke sɔ'ɔ mɔt ti tus v sabɔɔ la. Ka yv'vn dɔɔ daat dakõ yel õ sira la wela. Ka õ sira la ye yaa : « Nimes kei, kõok kei ka mam bu kv tat tuna ti fu ka fu dɔge. » Ka õ yee : «Wau, la be. » Õ ya'a bu tat lanna ti zĩna naa, õ ne gaare. Ka Atõ'os dɔɔm, nɔk sɔt tat tun, tat tun, tat tun, tat tun ti

kpě' sã'a suvi la. Ka tat tun, ka tat tun, ka tat tun ka yee, ai, ò deŋum ti kpela weuŋ na. Ka tat tun ti len kpě' sã'a suvi.

Ka len tat tun, tat tun ti paa sã'a-se'ε ka ò meŋ nan bu tuŋ nina ka yu'un tuŋ ti ε tu zuk yu'un do, ka yu'un malig ò buguraavka wãna,

yu'un bisi. Ka wekõota tuna, gaat ye ba nu k'om.

Ka ò bisi ba wãna ka yee, ai ò ku bama we. Ka bam nu ka gaare.

Ka wabɨtnam tuna ka ò yee, ai ò ku bama we. Ka bam nu ka gaare. Ka weevka kōbɨta zã'asa woo tuna, ka ò yee, ai ò ku bama we. Ò wa yēme se'el ne tuna ye ò nu k'omma. Ò ula ēne arakō, ò nif la ēne arakō, ò nɔɔta bene ò yã'aŋ, ka nif la be ò yã'aŋ. Ka ò yu'un ye' se'elnam wãna zuruba, yu'un tuna ye ò nu k'omma. Ka tō'os zāk zuk bis wãna ka yee : « Aa', mam nan bu yē ne'eŋaa. See mam ne kume neŋa, ti tis m p'ɔ'a la ka ò sūure mas. »

Ka Atō'os malig ò buguraavk wãna. Ò ne zāk v buguraavka, ne ò tō' bunna wãna la, ka bunna dɔɔ zuk yee : « Akayelle, wela ka fu tōori ma ? » Ka ò yam āk ka ò yee : « O', ne'e wã ēŋ wela bāŋ mam

yu'uree ? » Ka ò yee : « Sigima ! » Ka Atõ'os sigi tu
 la zuk. Ka ò yee : « Mam mi'i yel yee, fu pɔ'a tumi fu
 ye fu tina ε nim kāne ka ò nan bu õbe. Ka ne' mam
 ne yāk nimma ti fu. Ka mam nimma yu'ure bɔɔne
 Azāmnepuke. So' ya'a purug nimma yu'ut kpitē. Ka
 ne', Akayelle, mam zuvre wāna ka mam titi fu. So'
 ya'a purug nimma yu'ut ka kpi, fu nɔk zvuta fabig v
 nɔ'ɔr atā' ka ò dāana ne len vo'o. Bunkõbuka ne yel
 wela la, ò kɔ'ɔn bome bal kāna, ka Akayel sigi vaa
 nimma ka nɔk v zvut si ò yologi mɔt kule. Ò ne ti
 paa yiis nimma tis ò pɔ'a la ka yee : « Ai, nim-sɛ'ɛ ka
 fu ye fu nan bu yē la, lanna wāna. » Ka ò yee : « Ai,
 ka bo nim wāna ? » Ka ò yee : « O ! Ba bu purugit
 nimma yu'ure. Fu ya'a purug ò yu'ut, fu kpiitē. » Ka
 ò yee : « Ai, mam kun dugv nim ka zi'ɪ ò yu'ure. Fu
 ya'a bu purug ò yu'ure, mam me kun duge. » Ka
 Akayel yee : « Aa, ka fɔɔ zvuta, yee “ hã ” ! Mam
 ya'a purug nimma yu'uta, mam ne kpi. Ka mam ya'a
 kpi, ka fu nɔk zvuta fabig mam nɔ'ɔr atā, mam ne
 dɔɔ. » Ka ò yee : « Awoo. »

Ka ò yee : « Nimma yu'ure bɔɔnna
 “Azāmnepuke”. » Ka ò kɔ'ɔn li kpi. Ka ò pɔ'a la nɔk

zvuta fabıg v, fabıg v, fabıg v nɔ'ɔr atã. Ka Atõ'os le dɔɔ. Ka õ yee : « Ai, la ya'a ẽ wela, m sũut yu'un ma'aya. M yu'un ne dugv m nimma. » Õ ne dugv nimma ti ba'as zã'asa kpãa la, ka õ yãk dupa yãk nimma ãŋ tat tuŋ ti sɔ'ɔ dooɪ. Ka yu'un yãk ti õ sra la, ka õ sra la dɪ.

Õ sra la ne yi la, ka õ nɔk dupa yu'un mɔt tat yi tuŋ ye õ ti tis õ sabɔɔ la. Õ ne mɔt dupa ti paa tis õ sabɔɔ la, ka õ sabɔɔ la me zĩ'i ne õ zɔnam ka ba sõsit. Ka õ yee : « Oo, fu tuna ? »

Ka õ yee : « Ɛe. » Ka õ dıgɪl dupa. Haya ka ba pɛɛ ba nu'us, yu'un yã'as dupa tot taaba ye ba dɪ. Ka ba yee : « Oo, fu dugv bo nim zĩnaa ? »

Ka õ yee : « Ehee, ai, fu me waa, dım ! Bo nim ka fu bɔɔra ? Sã'arı nim bala wɛ. »

Ka õ yee : « Ayee, nimma masme halu, ka m bɔɔt ye m bãŋ õ yu'vre. » Ka õ yee : « Ehee, nimma ! » Õ ne ye õ yel yee nimma yu'vre bɔɔnna “Azãnapuke” yaa, õ nina gbẽra, õ kpiya. Zvut ke'ɛ nina yamma la, bukɔk kpiya. Haya, ka õ

sabɔɔ la zɔnamma yu'un dɔɔ yu'un zoi. Ka ò sabɔɔ la yu'un zɛ'ɛ, ka niripa yu'un zo tuna yee : « Oo, boo wāna ? » Ka ba bɔ'ɔs buraa la yee : « Boo ẽɲee ? » Haya, buraa la me mi'i ye ò ya'a ye ò yel yee : “Zāmnapuke” ò me ne kpi. Ka ò yu'un zɛ'ɛ yee : « Aa ! » Ka ba yee : « Boo ? » Ka ò yee : « Aa ! » Bupɔka dugv dupa ti v ne nim. Ka ò bɔ'ɔs nimma yu'ut, ka ò yee, nimma yu'ure bɔɔn “Azāmnapuke”. Ò gbēra.

Haya, ka ba yu'un zɛ'ɛ gilig bam bayi la zā'asa. Ka ò zɔ arakō tuna, ka ba gilig. Ka ba yee : « Oo, bo be kpelaa ? » Ka ò sura la yu'un ti yi, yu'un yē niripa ne pɛ'el. Ò sura la ne yē niripa ne pɛ'el la, ka ò yu'un yee : « Aa, ka boo be kpelaa ? » Ka ba yee : « Aa, bupɔku kpi nina ne buraa. »

Ka ò sura nɔ'ɔ zoos ti paa. Ò ne lik wāna, lik wāna, ò yēme ò pɔ'a ne gbā'a ka yē buraa la me gbā'a. Ka buraa la zɔ dakō la yu'un zɛ'ɛ, ka ba bɔ'ɔsur v. Ò me bu bɔɔt ye ò yel yee “Azāmnapuke” bala, ò ya'a ye, ò me ne kpi. Ò yee : « M', m'm, m' ... » yu'un tɔ'ɔt gɪɪl. Ka ba yee : « Boo ? » Ka ò yee : « Bupɔka

dugv dup mɔt tuna ka ɛ̃ɲ wāna ka kpi. » Ō sira la ne tuna lɪk yē ō pɔ'a la, ō mi'i yel ye, la sɪrɪ ɛ̃ne asura, ka ō ye niripa, ba basum ka zo kul yiri tɪ nɔk ō zuvta na wē' ō pɔ'a la nɔ'ɔr anaasi, ka wē' buraa la nɔ'ɔr atã, ka ba dɔɔ. Ka ō nɔk yella bilig pa'al zāma la, ka yv'vn kul tɪ vaa ō pɔ'a la la'at ye ō kulum, ō bu len bɔɔr v beevk ne daari. Ō zām v me.

Lanna ka m da be nina ka ye m yelɪ ya.

Ka fu ya'a be ne fu sira, ka fu sira ya'a nɔɲɪ fu, fu da ye fu zām v ne so'o. Ō ne ye ō zām ō sira la, ka ō sira la ɛ̃ pɔpɛɛl ne ō la, lanna so'o ka yella ɛ̃ɲ wela la.

Lanna ka mam da be nina
ka wum ka ye
m tēe ya.

13. Ayalum po-paalika yela

Buraa arakō me be ka ò yu'ut bōone Ayalum. Ka ba ye sā'ata ne dıgı wāna la, sā'ata ba bu kōor uv. Ka Ayalum bıs ye sā'ata ne dıgı wāna la, ò ēne sā'a-suŋ, ka mət pō'osum kāne tō'o ke ka ki wol suŋa. Ka ò dōo daat arakō ne ò tuŋ ti kaa sā'ata. Ka leb na yel ò yidım yee : « Duna la, ti ye ti tuŋ me ti ke' sā'ata, ka ne ti kō nina. »

Ka ba bō'os yee : « La ē yaanee ? »

Ka ò pa'al sā'ata ne be weŋ-se'ε.

Ka ba dōo tuŋ ti paa gooi la.

Bane ye ba kō kōpa, ba suŋı

ye ba ke' tus. Bane suŋ tus la ke'εpa, ka sisiris yel yee : « Anō'ōnam me ke'et tus laa ? »

Ka ba lebis yee : « La ēne tun.»

Ka ba ye : « Nam ye ya ēŋ boo ? »

Ka ba lebis yee : « Tı ye ti kō' me.»

Ka sisiris la lebis yee : « Awoo, ti ne wu sōŋı ya. »

Nananna wā, ka ba pōt ke' tus la naa sōŋı ba. Ka Ayalum dōo ne ò biis la leb kulı ba yiri.

Ka vō'ok ke'ep ne ti paa la, ka ba le yi ye ba le ti ke' pesika. Bane sɔŋ pesika ke'epa, kɔ, kɔ, kɔ ... , ka ba yee : « Anɔ'ɔnam me ke'esiraa ? »

Ka ba le lebis yee : « Tun. »

«Awoo, ti ne tina sōŋi ya, ka ne ti ke' ya pesika ti ya. » Ka sisiris la le yi wuu tina sōŋ ba nananna ne ba ke' pesika ba'as ti ba. Ka ba le dɔɔ kul.

Ka sēevk ti sē'. Ka ba yit ye ba ti buti ki. Bane tɔŋ ti paa ye ba sēep sēbita, ba sēep vuguri, sēep vuguri, sēep vuguri, ka ba bɔɔsi yee : «Aa, anɔ'ɔnam me tina sēebitaa ? »

Ka ba yee : « Tun. »

« Ya ye ya butēe ? »

Ka ba yee : « Ēe. » Ka ba le yee :

« Ti ne tina wu sōŋe ya ne ti but. » Nananna, ka sisiris la yi wuu na la'as taaba ne ba but pooka ba'as. Ka Ayalum kpelum bu tat butē'et ne bun se'ene nan bee. Ka le kul ne ō biis la.

Ka ki yi sumburu. Ka la wu sek ki la dōop. Ka ba

bɔ'ɔs yee : « Anɔ'ɔnam me tuna dōot ki laa ? »

Ka ba yee, bam me le tuna ye ba dōo ba ki la. Ka ba yee : « Au, ti ne le sōŋɪ ya dō ti ya. » Ka sisiris la le sōŋɪ ba dō ki la ba'as ti ba. Ka ba sūut malɪs ka ba le leb kul yiri.

Ki la ne ti wol naa, ka ba tuna yel yee : « Oo, ki la ē sum, ka kaa bis ka leb kul. Ka yee : « Duna wā, ti paam ki. » Ki la ne ti bi't suul la, ka biis la tuna be ki la ni, ye ba kɛ' ki la. Bane sɪŋ ye ba ōb ki la, ka nɔk kɛef arakō gbi't.

Ka ba yee : « Anɔ'ɔnam me gbi't ki laa ? »

Ka ba yee : « Tɔne gbi't ki la. »

Ka ba yee : « Lane ē wela la, ti ne tuna sōŋɪ ya gbi' ki la. » Ka ba sōŋ biis la

ne Ayalum kpelem gbi' ki la zā'asa. Ka ba yee : « Gbaa, gba. » Ka uruk kpē' biis la ka ba bene ēbɪst. Ka ba le yee : « Anɔ'ɔname ēbɪstaa ? »

Ka ba yee : « Tɔn niŋgbīna la zākum me ka tun ēbɪst. »

Ka sisiris la yi na ěbus biis la zā'asa. Haya, uruka ne kpē' biisi la ka ba ěbusita, ka ba wuu sōṅu biis la ěbis, kpelem ěbus biis la,

febige ba, kv ba zā'asa zā'asa. Ka Ayalum kpelem ò kōkō ne ò zo kul yiri. Õne tū paa yiri la, ka ba b'os ò yee : « Wela bee ? » Ka ò yee : « Aii, la bu zumese. Bala poot la, biis la wusa kpi mε. Sisiris la wusa yina sōṅu v. Ka òne wu yē ka la ě se'ema, la ke' sum. »

Lanna ka niripa yel ò yee : « Fune yē sā'ata ka ò digi wela la, ka nirip bu koot pook nina la, la ěne ye nit bu tō'o tum weṅ-kāṅa sisiris la yela, lanna ke ka bal la digi wela ka ba giligit ka bistr v. Ka fune bu kelgit tō'oma yela, fune tuṅ la, fu bu yēe ? »

Lanna la, ka Ayalum biis zā'asa gaarɣa, ka bas v, ka ò kpelem ò kōkō.

14. Asumbul ne Azāṅkó'ót

Asumbul ne Azāṅkó'ót
da ēne zóót. Daar arakō
ka Asumbul yel

Azāṅkó'ót ye ba la'as ligiri ne ba da' gó'ós ne ba gbā' zīmi. Bane la'as ligiri la, la bu sɛk gó'ós ayi da'abo.

Ka ba da' gó'ó arakō. Bane tɔŋ tɔ los gó'ó la, ba gbā'ane zīmi ayi. Ka Asumbul yel zāṅkó'ót ye yaa : « Tɔ ya'a ye tɔ tot zīŋ arakō-rakō, la bu zó'ɔe. Basum ka m nɔk ayi la zīna, ka beeuk, ka fu dɛ'ɛ anaasi. »

Ka Azāṅkó'ót ye awoo. Beeuk yēeya, ka ba tɔŋ ne ba tɔ paam zīmi anaasi, ka Asumbul yel ye yaa : « Mam mi'i ye zīm-bama ēne fu bun, ka mam belme fu me, basum zīmi anaasi la tum ka mam tarɔ sām ka beeuk ka fu dɛ'ɛ zīmi anii. » Ka Azāṅkó'ót ye awoo. Ba ēŋe wela daba ayopoi. Ka Azāṅkó'ót bāŋ ye Asumbul pā'ast ɔ me. Ba ne leb daa-sɛ'eta, ba paam me zīŋ arakō ka Azāṅkó'ót dɛ'ɛ. Ka Asumbul bis ka la bu nat ye Azāṅkó'ót kul ne zīŋaa. Ba ne paa sɔkɩtɩŋɩ la, ka so' woo nɔk ɔ sɔt. Asumbul ne tɔŋ bɛ'ɛla ka zo deŋ

Azāṅkɔ'ɔt tɔɔn ti gbā'an ēṅ wuu ɔ kpi me la.
 Azāṅkɔ'ɔt ne paa na yē la, ɔ bu zε'ele. Ɔ bāṅ ye
 Asumbul pā'asɪr u me. Ka ɔ bas ka ɔ tuṅ be'ela, ka ɔ
 dɔɔ zo gāṅ ɔ tuṅ ti kirik sɔta ne ɔ ēṅ wuu ɔ kpi me
 la. Ka ɔ paa na zε'el su ka yel yee : « Ba tuum-be'eta
 ke ka Wɪna'am kuvu ba wāna la. » Ka dɪgɪl zīṅa ye
 ɔ lep ti nɔk arakō la ka tuna nɔk ne' la pε'es. Ɔ ne tuṅ
 be'ela, ka Asumbul dɔɔ nɔk ɔ zīṅ gaare.
 Azāṅkɔ'ɔt paa ka bu yē so'one deṅe kpi laa, ka ēṅ
 zoo ha. Ɔ paa na bu yē Asumbule, ka me bu yē ɔ
 zīṅa.
 Ka Asumbul tar ɔ bun paa ka ɔ pɔ'a dɪgɪ ka ba dit
 ka la'at Azāṅkɔ'ɔt. Fu ya'a bɔɔt galɪs, fu liti zā'asa.

15. Azāṅkɔ'ɔt ne Asugul ne zɔ'ɔmnam

Biise, zīna zaama, ka ya naa
 taaba be kpela ka ti ye ti zī'in
 sōs ne taaba la.

La ēne loṅut ka m ye m tɪsɪ ya. Loṅ-kāṅa ēne daare
 wu zī'ine, ka sã'at bunkōbita naa taaba. Hei, yuum-

kāṅṅa ēne yuum ne da ē yuum-be'et, ēne kom yuum, ēne niṅ-bō'ok, naane paam dɪ la. La da ēne took tɪs bunkōbita. Ka Asugul ne ē bunkōbita sɔvɪ so'one ye ō ēne yam kpēem dāanda, ka ō ne ō zaka dɪm da dɪtē.

Balaa, yel ya'a da li ba sɔvɪ, Asugul ēne so'one naane yāṅ ēe naane ēṅ sɛ'em bɔ la tum. Ō ne mi'i la tum baa, la ēne daat dakō ka ō wu tɪṅ tɪ dɪ ka kunna. Koma ne li ka bunkōbita namsɪta, ō nɔpɪ ne ē sɔmeṅa. Ka bun-kōbita kɔ'ɔn waṅum ka la ke'ε ba ye.

Daa-dakō'o, ō wu zɛ'ele sã'arɪ len kunna wu sɛ'ε Azāṅkɔ'ɔt. Ka yē Azāṅkɔ'ɔt ka yel v yee : « Aa, dūniya la, la yu'ɔn wɪṅe. Ka Azāṅkɔ'ɔt yee : « Aye Asugule, da pã'as mam, fɔ meṅ ne nɔb ē wāna laa ? Tun ne namsɪt bala, tun waṅum me, fɔ ne ē sɛ'em wāna la, tɪ mi'i ye ka kom na bu namesɪt fɔv.

Ka Asugul la' la' ka yel v yee, sɪra, ō tɔ'ɔ ne sɪra ». Ka Asugul yu'ɔn yel v yee, ō sōṅum v ka ō tō'on paam, ka la tō'on sōṅ v. Azāṅkɔ'ɔt ne zɛ'el kelɪg ka Asugul sɪṅ tɔ'ɔm ba. Asugul yel ye kaa ye ō ne yi

bunse'eta, ò ya'a nɔk sɔta, sã'ata
sɔta, ò kɔ'ɔn tumme bala, ò kɔ'ɔn
tumme bala, ò ya'a tɪŋ, ò ne ti bus
arituŋ ne yẽ te'e ne zε'ε. Te'e la
ẽne te'e-berit.

Ò ya'a paa, ò ma'a ò meŋ ne ò labɪl te'e la. Ò ya'a
labɪl te'e la, ò yelum te'e la ye yaa : « Te'eya, te'eya,
yo'oma, te'eya te'eya yo'oma, te'eya te'eya yo'oma. »
Te'e la ne yo'o. Ò yelum v bāalum bāalum wela. Te'e la
ya'a yo'o, ka ò ye ò kpě' la, ò kpě'em bāalum. Ò ya'a
kpě', ò zĩ'inim wāna bāalum. Ka ò bāŋum ye la ẽne
zɔ'ɔmname be do-kāŋa puu, te'e la yoko la, ka ba
dupa ẽne nintɛŋ suk ka ba le diti wɪluŋ ya'a ti wε'ε ò
doo la, la ya'a ti ẽ sob sopa.

Azankɔ'ɔt ne zε'el ye ò kelɪkaa, ò bu kelɪg Asugul
tɔ'ɔma naae. Ò ne kɔ'ɔn wum ye : « Te'eya, te'eya
yo'om baa », ka Asugul yel v yee, ò zε'elɪm wela ka ò
da pasɪma. Ka ò ye ò kom dũm, ka ò ye ò da pasɪm
wela wela be ?

Asugul yel v ye: «Fu ya'a kpě' ye fu zĩ'in yaa, fu zε'el
wāna su. Te'e la ne yo'ota, ò ne ye ò kpě'e la,

zɔ'ɔmnam ba ne wum, bala ba ɛne zɔ'ɔmnam ba bu
yɛta, ka ba tuba la wumme. Ɔ gu'usum ɔ meɲ ka da
ε yel ti υ meɲa. Ɔ ya'a kpɛ' zĩ'in, ɔ ne yɛ zɔ'ɔmnam
ba ne dɔɔ ɛ su. Ba ya'a bene dit, bane gbã'a ba meɲ.
Ba ya'a gbã'a ba meɲa, ɔ ɛɛ ɔ bun pɔi te'e la puu la.
Ka ba ya'a suɲ dupa, ɔ me suɲ ne ɔ naa ba.

Zɔ'ɔmnam ba ya'a wɛ'ɛ laa la, ɔ da sak ye ɔ nu'uka
st'ist' baa, ɔ gu'usum me. Ba ya'a ti yaa wɛ'ɛ nɔɔri la,
fu me yaa wɛ'ɛ nɔɔri. Ba ya'a ti ye ba vol ka ye ba
takum ba, ɔ vol me ka ne ɔ takum naa ne zɔ'ɔmnam
ba.

Azaɲkɔ'ɔt bu kelig lannaa. Ɔ keligi lane yori yori,
fãha fãha, zōra zōra. Ɔ ne sit wumme la wela laa,
tɔ'ɔm ba bu le kpɛ'er υ ya'a ni, ka ɔ tɔ'ɔti tɔ'ɔ-wa'a, ɔ
basum ɔ ka ɔ gaare.

Ka Asugul yel υ ye, fu ya'a ti di tige, fu
dɔɔ labul tu la, ka yel yee : « Te'eya,
te'eya pakema ». Ɔ yelum υ bāalum

bāalum, ka te'e la ne pak. Ka ɔ le gaat yāɲ yi. Te'e la
ya'a yo'o, ka ɔ yi bāalum baa, ai, ɔ walusum me bala.
Azaɲkɔ'ɔt bu wum tɔ'ɔ-bam tige sumeɲa, ka kɔ'ɔn

nɔk zoo ka yel Asugul ye da-sɛ'et lanna.

Õ ne yel wele la, la ãne zaam-nɔɔt kãŋ ka ò tuje. Õ paame sit yẽ te'e la, ka sit yel te'e la yee : « Te'eya, te'eya, pakema, pakema ». Te'e la sit pak bãalim ka ò kpẽ' la. Azaŋkɔ'ɔt kpẽ'epa ni, ka zɔ'ɔmnam ba kɔ'ɔn gɛme dɪt. Ka la ãne gbeture, ka la ãne dup bala. Azãŋkɔ'ɔt ne kɔ'ɔn kpẽ' la, ò le yel te'e la : « Te'e pa'ama» ka te'e pa'e. Õ ne paa sebul la, ò sɪje dup bala.

Ka zɔ'ɔmnam ba dɔɔ va zɛ'el agola ka yee sãane kpẽ' bam suu na.

Ka Azãŋkɔ'ɔt kɔ'ɔn kãbene bala komma ne tar u la, ka ò tarɪ dup, tarɪ dup, tarɪ dup ...

Ba ne dɔɔ ne zãmbalaya babul babul waa, ba tarɪ Azãŋkɔ'ɔt bu'ut ne zãmbalaya la.

Ka Azãŋkɔ'ɔt kaasit sun, ka tãe yel yee: « Te'eya, te'eya pakema. »

Õ ne ti tãe yel wela ka yi la, ba ne na'a u suŋa ne zãmbalaya la, ka Azãŋkɔ'ɔt bu yi naae ka ne ò yi pusuk ka gbet nɔba la be yã'aŋa, haya, ɛɛ ka ò le tãe yel yee kaa : «Te'e, te'e pa'am.» Ka te'e kɔ'ɔn mik u

bala. Azāṅkɔ'ɔt kūmu lanna.

Ya yēyaa? Biise, la ēne wela kaa ya sāamnam ne ya manam ya'a tɔ'ɔrɪ ya ēne ya kelɪg tɔ'ɔmma sumeṅa. Ya ya'a kelɪg tɔ'ɔmma sou tɪ wome la ba'asuka ya ne bāṅ bane ye le ya sɛ'em.

Zīna zīna biis la, fu ya'a ye fu sã'alu ya, koo ba ya'a ye ba tɔ'ɔ tɔ'ɔmma tɪ ya, nam kelɪsɪrɪ la wāna zōra zōra. Ka ba ya'a ye ya dɔɔm ēṅ wāna, ka ya tɪ dɔɔ ēṅ wāna yāluma yāluma, ka la kɛ'e ba ne ye ya ēṅ sɛ'el laa. Ēne ya gū'use.

Azāṅkɔ'ɔt ne bu kelɪge Asugul sumeṅa la, baa la ne ē Asugul sōṅɪtaa, ō bu kpɪi? Ō paam namesuk, ba bu'v v sumeṅa. Ka la le tuṅ tɪ ta'as ne ō kūm ya'as.

La ēne wela ka m ye m ye le ya zīna zāama. Tɪ ne ē nirip ka Wina'am naane tɪ ka nɔṅe tɪ la, tun meṅ ya'a bu kelɪgɪt sumeṅa, la tɪ tun ne tun sã'vṅa. Wele la, biise, gū'useme. Ka kpēem ya'a yiti tɔ'ɔ tɪsɪ ya, koo nam meṅ ne taaba ya'a yiti tɔ'ɔt tɪs taaba, yiti kelɪgɪ taaba sumeṅa. Ka neṅa tɔ'ɔ naa, ka ya wome la vōot ka loke. Ka neṅa tɔ'ɔ naa, ka ya ya'a bu wum

la vōore, ka ya bɔ'ɔs, malɩn bɔ'ɔs sumeŋa. Ka la ẽne fu meŋ sōŋɩt yela. Ka fu ya'a kelɩgɩ la bura bura, zōra zōra, bāŋum yel ye la ti ẽne fu tooka beuvka. Ka fu ya'a naan paame sōŋɩt, aii, sōŋɩt ne lebit took tɩs fu. Fu ya'a naan paame bāŋɩt tō'on tuŋ tɔɔn, paam yam tuŋ tɔɔn ne, aii la ti ẽne se'el ne ẽ fu sã'vŋa.

La ẽne wela ka m da be nina ka ye m yeli ya. Ka ya wume la vōore, ka ke'ε pasuŋa ẽ dubo. Fu ya'a ma'a fu meŋa, dup ya'a ẽ fu dup, fu ye fu dɩ la ne sumeŋa. Wele la, mam mi'i tum. Wɩn ne sōŋɩ ya. Yiti ma'a ya meŋ, ma'ame ya meŋ sumeŋa se'el woo puu. Ka ti sãamnam yel yee : « Fu ya'a ma'at fu meŋa, fu ya'a tun bugu bugu se'el woo puu, fu paat yitẽ. Fu ya'a pasuma, fu ti tuume tuu-be'et, halɩ ka pɔ'ɔlum fu meŋa ka kun paa yiri.

Wele ka mam ne da wum se'ela, ka ye m yeli ya. Wɩn ne sōŋe ya ka ya wum me la vōot wela.

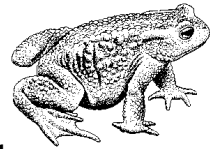
16. Bii ka ba lob bas

Bupɔkv da be, ka mɔt ɔ̄ bii arakō ma'a ka ɔ̄ ē bupɔŋ. Ka bii la tu li bā'a ka ba tɛ'ɛb tu gu'v, ka bii la bālɪgt, bālɪg halɪ ka so' bu len bɔɔt ye ɔ̄ lɛ'el vɔ.

Daat arakō, ka bupɔka dɔɔ nɔk bii la guruk kpē' sã'aru, ne ɔ̄ tuŋ zãa paa sã'a-suvu, ne ɔ̄ yirig bii la lob bas nina ka leb.

Ō ne lebɪta, ka kolɔk be sɔta zuk ka ɔ̄ nɔkɪ ngbām ne ɔ̄ gurug, ka ye ɔ̄ bii la ne burum sɛ'ema, ngbām sɔ'o v. Ō ye ɔ̄ nɔkɪ ngbāmma ka ɔ̄ lebɪg ɔ̄ bii ne ɔ̄ tɔɔt v ki.

Bii la ka ɔ̄ lob bas la, sisirisɪ nɔk v tɛ'ɛb ka ɔ̄ lebɪg bupɔŋ-vēneŋ wāna sumert ne ɔ̄ be ne sisiris la. Ka bupɔk la yiti gbē'e ki la tu ngbām ka ɔ̄ tɔ tu v. Ka bupɔŋ la tu yel sisiris la ye ba kel ka ɔ̄ tuŋ tu kaa ɔ̄ nirip ka leb na, ka sisiris la sak.

Ka ɔ̄ tun ɔ̄ ma la yiri daat woo. Ō ya'a paa yiri la, ɔ̄ nɔkut ki la me tɔɔt ne ɔ̄ neem zom zɛ'en ɔ̄ ma ka leb mɔɔt la. Ō ɛti wela ka ɔ̄ ma la ya'a paana yē ka ɔ̄

sūut mas, ka ò ye yaa : « M ya'a kpelum mɔri ne m bi-bā'ata, ò ya'a ne yāŋ tum tuum se'ene ka ngbām kāŋa tuma. »

Ka la yuu, ka bupɔk la titi ngbām la ki ka bupɔŋ la me tun tɔɔt ka neem wela. Daat arakō ka pɔ'ɔ-yā'aŋ ti kpē' zaki la yē ka bupɔŋ la tɔɔt ki la, ka ò yi bāalum ka bu yel se'el la. Bii la ma ne

paana ka ò yel v ye yaa : « M zɔ, ki la ka fu yiti tu ngbām la, bupɔŋ-bā'at la ka fu tat ti lob bas sã'aru la lebikē pɔ'ɔ-sa'a berit, vël halı ka dabɛem be. Ōnna tun tɔɔt ki la neem dıgun fu la. » Ka bupɔk sūut sã'am, boyelaa, ò bu tām ò ne ēŋ ò bii la se'em laa. Ō bu sak ye ò bi-kāŋa ne lebıg nira.

Beeuk yēe ka ò nɔk ki la sū'ul pa'a zuk ka nɔk sōŋ ti'il zāŋgɔm ka kpē' sɔ'ɔ nina. Wuluŋ ne ti gb'e't la ka pɔ'ɔ-sa'a la paana nɔk ki la tɔ neem nɔk ye ò sū'ul pa'a la zuk, ka ò ma la da'a sōŋ bas ka zo ti bibig v bii la. Ka bii la da'a v bas ka zo leb mɔɔt la ti be ne sisiris la, ò bu len leb naa.

Nee, yel-kāŋa ēne wāna, pa'ane ti ye ti bu tō'on lob

tu bii base, baa ò ya'a ē sɛ'em. Anɔ'ɔn mi'i bii ne tu lebig sɛ'em ?

La sɪnɪ wela ka so' bu len nɔk v bii tu lob bas mɔɔ nee.

17. Zɪwēel daauk

Buraa da be ka so' woo mi'i v zɪwēelum la yela. Ka ò pɔ'a dɔ'ɔ bɪribɪŋ, ka buraa la kaast ka ba bɔ'ɔs v ka ò ye ò kɪn yē bii ka ò dɛ'ɛ ò tuum laa, ò ta'as ne lanna ka kaast. Ka bii la yel v ye yaa : « M baaba, da fabɪna, fu dɔ'ɔne bi-so'one ka fu bɔɔta. Ka ò sām la sūut sigi, ka ò ugu ò bii la ka zames v zɪwēelum sɔya zā'asa. Ò ne kpi la, ka bii la nɔk wɛf so'one ka ò sām bas tu v la ye ò tu kɔɔs tu na'ap, ne ò nɔk ò ma sālum tub-lemma atā iŋ wɛf la gbinne. Ò paa yel na'ap la ye ò wɛf la yē'eri sālum ka ò bɔɔt ye ò kɔɔs v tu v. Ka na'ap ye awoo. Ka bii la ye yaa : « Fu ne tu mam fu arazak la pɪsɪk

amaa da'a ne ne nam bu ku la, wef la ya'a yē sālum
maa so'o. Ka ye ba tuum bok ka wef la yē sālum la iñ
nina.

La bu yuue ka wef la yē sālum tub-lem ka bii la nɔk.
Ka arakō len lina, ka arakō ta'al, ka na'ap la ye ba
tum v ò arazak la pusuk, ka ke ka ba me dook iñ wef
la nina. Daba ayopot daat ka ò tum nirip ye ba tu bis
ye sālum la zum wela be. Ba paa ka bīn ma'a pē'el
bok ka ba lep ti yel na'ap. Ka ò yee : « Mɔri ziwēel
la na, ò ne yɔ ò ne ēñ mam sē'em la, m ne ke ka ba
fi'i v zuk. » Ka ba tuñ ti dol ziwēel la tuna.

Ka ò tun ka dol ò pɔ'a ka na'ap yee : « Fu ēñ boo
lanna ziwēel biigaa ? Fuv sak pā'as mam. Ba ne fi'i
fu zuk. » Ka ò yel yee : « Naa, sikime fu sūut, fu ya'a
fi'i mam zuk la yōot kei. Bala mam taru zvut kpela
ne na vo'o mam fu ya'a bu sake, naa, m ne korug m
pɔ'a la ya tɔɔn, ka vo'o v ne m zvuta. Ka ò pɔ'a
gbā'an ka ò korug v ka zum ē sāu, ka ò nɔk zvuta
wē'e ò nɔ'ɔt atā ka bupɔk tēsūm, dɔɔ zī'in bupɔk la
pa'a yeene zum yolug ò niñgōori ka ò sira la nɔk
su'v la pusuk yoluka ka ba tē'es ye ò kurug v me. Ka

na'ap ya'a nɔɔt : « Kɔɔsum zɔvta tɪ m. » Ka ɔ̃ yel
yee : « Fu ya'a sak ye fu nɔkɪ fu arazak la zã'asa tɪ
mam, mam ne kɔɔs zɔvta tɪ f. » Ka na'ap sak, ka a
Zɪwēel nɔk v arazak gaat.

La bu yuue ka na'ap ke ka ba kɪrvug ɔ̃ pɔ'a ka nɔk
zɔvt wē', wē' tɪ gv'v. ɔ̃ ne dɔɔ ne sũut ye ba gã'ame
zɪwēel la na, anɔ'ɔn be ?

Ka ba sigis v na'ame la ka zɪwēel la
lebɪg na'ap.

Fu ya'a bɔɔt galɪs, fu liti neem.

18. Bura ne bu de'et pã'asugo

Bura da be tɪje arakõ ni ka dɔ'ɔ v bii. ɔ̃ ne dɔ'ɔ v
la, bii la ãne buribĩj. ɔ̃ ne wu dɔɔ bi tɪj tɪ paa wuv
yɔvma ayɔɔbv la, haya, ka ɔ̃ sũut mas ka ɔ̃ tɪj tɪ paa
pɔ'ɔ-dit wakat. Ka bã'a kɔ'ɔn dɔɔ v ka ɔ̃ ãk kpi. ɔ̃ ne
kpi laa, ka ba nɔk bii la tɪ mum. Ka ɔ̃ kum tat tat tat
ka ba ye ɔ̃ yã'am wela, ka ɔ̃ ye ayee. Ka yee : « Nɔk

bun-suŋ-kāŋa lob bas ka lepā zī'i ka bu kummaa. »
 Ka ba ye : « Tɔ, fu ye fu ēŋ wela ? Fu ne bu tō'o la
 yaa, basum ka da kummaa. » Haya ka ō sīn. Ka ō len
 dɔ'ɔ bii arakō ya'as, ka ō ē bupuŋ. Ō ne ē bupuŋaa,
 wakat wu paame, ka bii la me len sɛkɪ
 ō ne naan el sira. Ka kūm len tuna nɔk
 v. Ka ō len kaas, kaas, kaas, ka tuŋa
 dum pā'as v ti gu'v, ka yee : « Ai, fu ye
 fu ēŋ wela ? Basum yaa, ka Wina'am
 me mi'i la. » Ka ō ye ayee, Wina'am
 bu tō'o namesɪr v wānaa. Taram,
 taram, taram ka ō len dɔ'ɔ bii arakō.

Ka bi-kāŋa me ne wu paa buraalum wakat, ē buraas-
 sa'at ka ba yē v ka bɔɔta, ka ō me len āk kpi ya'as.
 Ka ō kum tat tat tat ka zā'as pā'asok.

Haya, ka ba pā'as v tat tat tat ka ō sīn. Ka pɔ'ɔyā'an
 arakō wu yel v ye yaa : « Fu ne
 kaasɪt wāna la yaa, fu bɔɔrɪ fu biis
 laa ? » Ka ō ye ēe. « Fu ya'a yē ba,
 fu ne bāŋe baa ? » Ka ō ye : « Ēe. »
 Ka ba dol taaba tuŋ kpē' sā'at.

Pɔ'ɔyã'anya ne kpɛ' sã'at tɔŋ tat tat tat, ɔ̃ ti p̃sukɛ
 tɔŋ arakõ ni. Ɔ̃ ne p̃suk tɔŋ arakõ ni la, ka ba kat
 buraa, ka ɔ̃ kɔ'ɔn zot bɛɛl gã' gã' gã'. Ka ba ye : «
 Haya haya, gbã'ame ne ɔ̃ na. » Ka ɔ̃ tat zoo, tat zoo
 wu tu'us u ne pɔ'ɔyã'anya fimm. Ka ɔ̃ bɔ'ɔs u yee : «
 A', fu yɛ buraa la ne zotaa ? » Ka ɔ̃ ye ɛe. Ka ɔ̃ yee :
 « Tɔ, la kɛ'ɛ yelle, tum ka ti tɔŋ ka m ne wu yel if. »
 Ka ba len tat tun. Ba ne tat tunna, ba tɔŋ ti paa yɛ ka
 pɔ'ɔ-sa'a ne bu ma'a sɛɛ ka bĩ'isa li sɛɛ ka ɔ̃ zĩ'i. Ɔ̃ ne
 zĩ'i la, ka ɔ̃ bɔ'ɔs u yee : « Fu ne yɛ pɔ'ɔ-sa'a-kãŋa la,
 fu mi'i u ? » Ka ɔ̃ ye ayee. Ka bupɔka zĩ'i bɛɛl, ɔ̃ bu
 ye fuuwoo, sɛ'el sɛ'el kɛi. Ɔ̃ ma ne dɔ'ɔ u sɛ'emma, ɔ̃
 zĩ'ine wela. Ɔ̃ lebikɛ zalɔgu lanna. Ka ba bɔ'ɔs u
 yee : « Fu mi'i bupɔŋ kãŋaa ? » Ka ɔ̃ ye ayee, ɔ̃ zi'ɔ
 uu. Ka ba len tat tun. Ba ne len tat tun ti ba'as tɔŋa
 kpɔlɔŋa wɛuŋa, ka ne ba yit tɔŋ kãnna ni la, ba yɛ ka
 ba kaas kuŋ, ka buraa tat zoo, tat zoo, tat zoo wu
 tu'usi ba. Ka ɔ̃sɔt kpa'at ka ɔ̃ kɔ'ɔn tat zoo wɛ'ɛ gat.
 Ka ɔ̃ bɔ'ɔs u ye, ɔ̃ mi'i bura-kãŋaa ? Ka ɔ̃ ye, ayee, ɔ̃
 zi'ɔ bura-kãŋaa. Ka pɔ'ɔyã'anya yel u ye yaa : « Bura-
 kãne ka tun tu'us ka ba kat u ka ɔ̃ tat zoo la ɛne fu

bii arakō la, fu bi-kpēeŋa lanna ya, ka ba kat v ka ò zot bæel la. Ò tuŋ ye ò ti nɔ'ɔ ne buɔ'ɔs ka ba kat v ka ò mɔt zo-kānna wela la. Ò ya'a beene fu ni zīna ka ēe bi-berit wāna ka tum tuum-kāŋa fu sūut ne masaa ? » Ka ò ye ayee. Ka ò yee : « Tɔ, ayi dāanna, pɔ'ɔ-sa'a-kāne ka fu yē ka ò zī'i wāna la ka bu tat laaft la, ka ē gēeŋa. Pɔ'ɔ-sa'a-kāŋ ēne fu buɔŋa lanna ya, òne da kpi ka fu kum ye fu kun yā'a la, ònna lanna.» Ka ò ye, aa ! Ka ò bɔ'ɔs v yee : « Fu ya'a da mɔri fu bii la ka ò lebiŋ wāna, la ne masi fuɔ ? » Ka ò ye, ayee. Ka ò yel ye yaa : « Tun ne wu tu'us so' ka ba kat v na'ayīim yela ka ò zota, ē na'ayīi zot ka ba kat v la, fu bii atā dāana la lanna ya, ka ne ò ē wela la. M ye m bɔ'ɔst fu : « Fu ne da dɔ'ɔ v la, ka bii la wu kpelum ē wāna, ka fu ye fu ēne dɔ'ɔt ka fu bii la vou ka fu yēt v ka ò tum tuum-kāŋa la, la ne masi fuɔ ? » Ka ò ye, ayee. Ka pɔ'ɔyā'aŋa kpelum bas v ka ne ò tuŋ.

Ka ò tulug lebi ba tuŋe la na. Ò ne lebi v tuŋe la wu paana la, ò kpelum yā'ame duus v nintoom ka suŋ ka dit, ka len suŋ v tuuma.

Lanna ka m da be nina ka ye m pik pa'ali ya be'ela.

Ka ya wum ka bāṅ ye dūniyā ne tunna, la sum ka wakat-se'ε ka ti sūut ya'a wu sā'am, ti da tɔ'ɔ galise, ti da tum tum-kāne ke'ε sum mee.

Bala, Wina'am ne tum se'el la, tun zi'i beevk yelaa, Wina'am me mi'i tɔɔn yela. Lanna, so'o woo sum ka ō maal suguri ne ō ne ēt se'el. Ka ye mam ne kum wāna la, mam kun yā'ae, mam ne kum wāna la, mam kun yā'a la. Sum ka so'o woo bɔ'ɔ u tumma ne ō ētuk zā'asa ka yāṅ dol Wina'am. Ka bun-se'ε ya'a ēt, ō yelum ye Wina'am maal ti m, m ye m ēṅ wela ka da de'ε. Lanna ne sōṅɪ ti ka ti yāṅ voi. Ka ya'a ke'ε wela, yel bu tō'on ka da paa nisaala. Ka yel ya'a paa nisaal, la sum ka nisaal bāṅ ōne ye ō mɔr u meṅ se'em.

Haya, m pu'usi ya zɔ'ɔ zɔ'ɔ.

Masum.